

**Χώρος Φιλικός προς Παιδιά -
Δραστηριότητες για την Ισότητα των
Φύλων: Αναλυτικό πρόγραμμα για παιδιά
ηλικίας 2-11 ετών**

ΙΟΥΛΙΟΣ 2024

CARE

Community-Based
Primary Prevention
of GBV in Greece and Italy

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το έργο “Community-Based Primary Prevention of GBV in Greece and Italy” (CARE) υλοποιείται, από τον Φεβρουάριο του 2023, στην Ελλάδα και στην Ιταλία, από την International Rescue Committee Hellas (IRC Hellas), Κάριτας Ελλάς, Centro Penc και Global Girl Media Greece.

Το έργο συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ο οδηγός “Χώρος Φιλικός προς Παιδιά - Δραστηριότητες για την Ισότητα των Φύλων: Αναλυτικό πρόγραμμα για παιδιά ηλικίας 2-11 ετών” αποτελεί ένα από τα βασικά παραδοτέα του CARE και **δημιουργήθηκε από την Κάριτας Ελλάς** με τη υποστήριξη των εταιρών, IRC Hellas and Centro Penc.

Ο οδηγός είναι διαθέσιμος στα Αγγλικά, Ελληνικά και Ιταλικά.

ΣΥΓΓΡΑΦΗ & ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

Κάριτας Ελλάς: Έλλη Αβραμιδου Μαρία Ζαρέντη, Παρασκευή Μπίτα, Πολυξένη Ουζούνη, Φωτεινή Πιστοφίδου, , Λουκάς Χατζηαποστόλου, Χριστίνα Κούτσερουκ, Αναστασία Σπηλιοπούλου.

IRC: Τζένι Κουντούρη Τσιάμη, Silvia Calcavecchio, Μάνος Καλυβιανάκης, Γαρυφαλλιά Τσίαρα, Micol Alberizzi, Laura Tuery.

Centro Penc: Sara Ferreira

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	4
Σε ποια άτομα απευθύνεται ο Αναλυτικός Οδηγός	5
Η Μετασηματιστική Προσέγγιση του Φύλου	6
Κατανοώντας το περιεχόμενο - Ορισμοί	7
Πώς να χρησιμοποιήσετε τον Αναλυτικό Οδηγό	10
Ο ρόλος των εκπαιδευτών	13
Διαχείριση συναισθηματικών δυσκολιών και συγκρούσεων	14
Συμβουλές πριν την έναρξη των δράσεων	14
Ενότητα 1: Γνωρίζοντας τον εαυτό μας και τα άλλα παιδιά.	16
Ενότητα 2: Συναισθήματα και φύλο	20
Ενότητα 3: Φύλα και κοινωνία	24
Δραστηριότητες για τη βελτίωση της επικοινωνίας	37
Πώς να αξιολογήσετε τον Αναλυτικό Οδηγό	39
Διαδικασία μέτρησης του Αντίκτυπου του Αναλυτικού Οδηγού	42
Βιβλιογραφία	45

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο, οι απόψεις και οι γνώμες που εκφράζονται είναι αποκλειστικά του/των συγγραφέα/ων και δεν αντανακλούν κατ' ανάγκη τις απόψεις και τις γνώμες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Προγράμματος "Πολίτες, Ισότητα, Δικαιώματα και Αξίες" (CERV). Ούτε η Ευρωπαϊκή Ένωση ούτε η χορηγούσα αρχή μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνες γι' αυτές.

Προώθηση της ισότητας από τα πρώτα χρόνια:

Η σημασία της Ισότητας των Φύλων στην Ανάπτυξη των Παιδιών - Ένας πρακτικός οδηγός για την καλλιέργεια της ισότητας των φύλων στην πρώιμη ανάπτυξη του παιδιού μέσω συγκεκριμένων δραστηριοτήτων για παιδιά ηλικίας 2 έως 11 ετών.

Εισαγωγή

Καλώς ήρθατε στον *αναλυτικό οδηγό προώθησης της ισότητας των φύλων σε παιδιά!*

Αυτός ο οδηγός αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του έργου **"Care: Community-Based Primary Prevention of GBV in Greece and Italy"** που χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα της ΕΕ "Πολίτες, Ισότητα, Δικαιώματα και Αξίες" (CERV-2022-DAPHNE) και υλοποιείται από την International Rescue Committee (IRC) Hellas και IRC Italy, την Caritas Hellas, το Centro Penc και την Global Girl Media.

Ο στόχος του έργου είναι να συμβάλει στην πρόληψη της έμφυλης βίας με επίκεντρο την Ελλάδα και την Ιταλία. Στο πλαίσιο του προγράμματος σχεδιάστηκαν παρεμβάσεις σε τοπικό επίπεδο, με στόχο τόσο την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση γύρω από το θέμα της έμφυλης βίας, όσο και την ενδυνάμωση ευάλωτων μελών των τοπικών κοινοτήτων.

Επιπλέον, προβλέπεται η λειτουργία χώρων φιλικών προς τα παιδιά (Child Friendly Spaces-CFSs) και στις δύο περιοχές υλοποίησης του έργου. Στόχος αυτών των χώρων είναι να παρέχεται ένα ασφαλές και φιλικό περιβάλλον, όπου τα παιδιά μπορούν να παίζουν, να κοινωνικοποιούνται, αλλά και να μαθαίνουν για την ισότητα των φύλων. Παράλληλα, οι γονείς/φροντιστές τους μπορούν να απασχολούνται σε άλλες δραστηριότητες του έργου που προωθούν την ενδυνάμωση των γυναικών και την ισότητα των φύλων.

Ο αναλυτικός οδηγός προώθησης της ισότητας των φύλων σε παιδιά αποτελεί μέρος των δραστηριοτήτων του προγράμματος. Περιλαμβάνει μια σειρά παιχνιδιών για παιδιά ηλικίας 2 έως 11 ετών. Οι δραστηριότητες χωρίζονται σε τρεις ενότητες που συσχετίζουν τις αυτοαντιλήψεις για το φύλο με τις κοινωνικοπολιτισμικές πτυχές της έκφρασής του.

Οι ενότητες είναι οι εξής:

- Γνωρίζοντας τον εαυτό μας και τους άλλους
- Συναισθήματα και φύλο
- Οι ρόλοι των φύλων στην κοινωνία

Ο αναλυτικός οδηγός έχει ως στόχο να υποστηρίξει εκπαιδευτικούς και συντονιστές δράσεων για παιδιά, επιδιώκοντας να ενσωματωθεί η διάσταση του φύλου κατά τη διεξαγωγή εκπαιδευτικών δράσεων και δράσεων δημιουργικής απασχόλησης. Καθώς, παρά την ύπαρξη διαφόρων εκπαιδευτικών εργαλείων για την προώθηση της ισότητας των φύλων σε προσχολικής όσο και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, παρατηρείται περιορισμένος αριθμός ολοκληρωμένων οδηγιών που αφορούν στην εφαρμογή δραστηριοτήτων.

Υιοθετώντας τη μετασχηματιστική προσέγγιση για το φύλο, ο αναλυτικός αυτός οδηγός αποσκοπεί στο να θέσει τα θεμέλια και να παρακινήσει τα παιδιά να αμφισβητήσουν τα έμφυλα στερεότυπα, να αγκαλιάσουν τη διαφορετικότητα και να συνεισφέρουν σε έναν κόσμο όπου όλα τα άτομα αντιμετωπίζονται με αξιοπρέπεια και έχουν ίσες ευκαιρίες για ανάπτυξη. Με την υιοθέτηση των αρχών της ισότητας και του αλληλοσεβασμού, ευελπιστούμε να συμβάλουμε στην αμφισβήτηση έμφυλων στερεοτύπων, και στον μετασχηματισμό επιβλαβών ρόλων και σχέσεων, καθώς και στην οικοδόμηση μιας κοινωνίας με θεμέλιο την ισότητα των φύλων.

Σε ποια άτομα απευθύνεται ο Αναλυτικός Οδηγός

Η διαδικασία της ανάπτυξης της ταυτότητας φύλου αποτελεί μια πολυδιάστατη πραγματικότητα που ξεκινάει από τα πρώτα χρόνια της παιδικής ηλικίας. Μέχρι την ηλικία των τριών ετών, τα παιδιά έχουν ήδη ενστερνιστεί τις θεμελιώδεις έννοιες σχετικά με το φύλο, ενώ πριν καν γίνουν μέλη του εκπαιδευτικού συστήματος, έχουν διαμορφώσει πρότυπα συμπεριφοράς και έχουν αρχίσει να αυτοπροσδιορίζονται με βάση τους καθορισμένους έμφυλους ρόλους.

Η εκπαίδευση για την ισότητα των φύλων σε παιδιά προσχολικής ηλικίας, επιδρά στη διαμόρφωση υγιών αντιλήψεων. Ταυτόχρονα, ο σχεδιασμός παρεμβάσεων που απευθύνονται σε παιδιά πρωτοβάθμιας

εκπαίδευσης που στοχεύουν στην αμφισβήτηση των επικρατούντων στερεοτύπων των φύλων, είναι εξίσου σημαντικός.

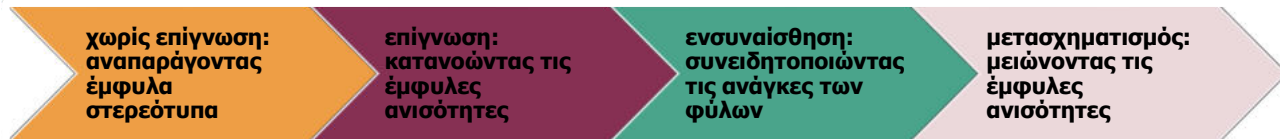
Ο *Αναλυτικός Οδηγός για την προώθηση της Ισότητας των Φύλων* περιλαμβάνει ένα σύνολο βιωματικών και εύκολα εφαρμόσιμων δραστηριοτήτων και απευθύνεται σε εκπαιδευτικό προσωπικό που επιθυμεί να ενσωματώσει την έννοια της ισότητας των φύλων στις δράσεις του. Λαμβάνοντας υπόψη τη γνωστική και αναπτυξιακή κατάσταση των παιδιών, οι δραστηριότητες χωρίζονται σε προσχολικής (2-6 ετών) και σχολικής (7-11 ετών) ηλικίας. Σκοπός του είναι να παρέχει στο εκπαιδευτικό προσωπικό που το χρησιμοποιεί τα εργαλεία για την αναγνώριση, καταγραφή, ανάλυση και συμβολή στην καταπολέμηση των έμφυλων στερεοτύπων.

Επίσης, περιλαμβάνονται εργαλεία αξιολόγησης των δράσεων και οδηγίες για τη διαχείριση συγκρούσεων στις ομάδες, προκειμένου να διευκολύνουν την υλοποίηση του αναλυτικού οδηγού και τη διαδικασία αξιολόγησης του αντικτύπου του.

Η Μετασχηματιστική Προσέγγιση του Φύλου

Για την ανάπτυξη του παρόντος αναλυτικού οδηγού, ακολουθήθηκε η **Μετασχηματιστική Προσέγγιση του Φύλου (Gender Transformative Approach-GTA)**.

Η εφαρμογή αυτής της προσέγγισης περιλαμβάνει ένα σύνολο διαθεματικών και πολυεπίπεδων δράσεων, οι οποίες αποσκοπούν να αντιμετωπίσουν τα επιβλαβή πρότυπα ρόλων και σχέσεων των φύλων με στόχο την επίτευξη πιο ισότιμης κατανομής της εξουσίας, των πόρων και των υπηρεσιών. Στοχεύει στην διερεύνηση και στην αντιμετώπιση των δομικών αιτίων των διακρίσεων και της έμφυλης βίας, και όχι απλώς στη διαχείριση των συνεπειών τους. Πέραν της ευαισθητοποίησης στα θέματα φύλου, αποβλέπει στον **κοινωνικό μετασχηματισμό** προκειμένου να **μειωθούν** οι έμφυλες ανισότητες, ενώ παράλληλα υποστηρίζει τις κοινότητες και τα ίδια τα μέλη τους να **εξελιχθούν** από αναπαραγωγείς των έμφυλων στερεοτύπων σε υποστηρικτές της μείωσης των έμφυλων ανισοτήτων.

Η υιοθέτηση της μετασχηματιστικής προσέγγισης στον σχεδιασμό δραστηριοτήτων για παιδιά αποσκοπεί στην ενίσχυση των δυνατοτήτων τους αίροντας τους περιορισμούς από το φύλο. Αυτό δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά να αμφισβητήσουν σταδιακά παραδοσιακές αντιλήψεις, στερεότυπα και περιοριστικές πεποιθήσεις. Επιπλέον, η προσέγγιση αυτή στοχεύει στο να ενδυναμώσει τα παιδιά και τις κοινότητές τους, προωθώντας την καταπολέμηση των επιβλαβών έμφυλων στερεοτύπων και προάγοντας την ανάπτυξη αλληλοσεβασμού και εκτίμησης προς τη διαφορετικότητα.

Το κλειδί για την αποτελεσματικότητα τέτοιων πρωτοβουλιών είναι η δημιουργία ασφαλούς πλαισίου, εντός χώρων όπου τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα να διερευνήσουν τα ενδιαφέροντά τους και τις δυνατότητές τους χωρίς περιορισμούς που οφείλονται σε έμφυλα στερεότυπα. Επίσης να ενθαρρύνονται να εκφραστούν, να ανακαλύψουν τη μοναδικότητά τους και να μάθουν να σέβονται τους συνομηλίκους τους, ανεξάρτητα από το φύλο, την εθνικότητα και τη γλώσσα. Με αυτόν τον τρόπο, γίνονται ενεργοί συμμετέχοντες στον μετασχηματισμό της κοινωνίας και στην προώθηση της αλλαγής.

Κατανοώντας το περιεχόμενο - Ορισμοί

Χώρος φιλικός προς τα παιδιά (Child Friendly Space - CFS). Ένας χώρος φιλικός προς τα παιδιά (Child Friendly Space - CFS) αποσκοπεί στη διασφάλιση της ευημερίας και της ανάπτυξης των παιδιών. Μέσω αυτών των χώρων προωθείται η ασφάλεια και η προστασία, το παιχνίδι και η μάθηση, η υποστήριξη των γονέων, η πολιτισμική ευαισθησία, η ισότητα και η ψυχοκοινωνική υποστήριξη από εκπαιδευμένο προσωπικό. Επιπλέον, προάγουν τη συμπερίληψη, την ισότητα και τον σεβασμό. Παράλληλα, ενισχύουν την ικανότητα των γονέων/κηδεμόνων να στηρίξουν τα παιδιά τους, καλλιεργώντας τη θετική επικοινωνία και υποστηρίζοντάς τους να ξεπεράσουν προκλήσεις που προκαλούνται από στρεσογόνους παράγοντες.

Οι χώροι αυτοί διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση ζητημάτων παιδικής προστασίας για ευάλωτους πληθυσμούς. Αυτό περιλαμβάνει τον εντοπισμό προβλημάτων ή απειλών προς τα παιδιά και τους εφήβους, καθώς και την ανάπτυξη μηχανισμών ασφαλών παραπομπών, ώστε να διασφαλίζεται η αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων με τον καλύτερο δυνατό τρόπο (Save the Children, 2009).

Έμφυλη Βία (Gender-Based Violence - GBV) και Βία κατά των Γυναικών και των Κοριτσιών"

χρησιμοποιούνται κατ' εναλλαγή, καθώς η πλειονότητα των περιπτώσεων άσκησης βία κατά των γυναικών (από άντρες) βασίζεται συχνά στο φύλο, ενώ η έμφυλη βία παρόλο που δεν αφορά μόνο γυναίκες τις πλήττει δυσανάλογα (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2009). Η έμφυλη βία εκδηλώνεται σε διάφορες μορφές όπως η σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική, και οικονομική βία, και λαμβάνει χώρα τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό χώρο. Μορφές της έμφυλης βίας είναι επίσης οι απειλές άσκησης βίας, ο εξαναγκασμός, και η χειραγώγηση. Η έμφυλη βία εκφράζεται με ποικίλους τρόπους, όπως η βία μεταξύ ερωτικών συντρόφων, η σεξουαλική βία, ο γάμος ανηλίκων, ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων, και τα "εγκλήματα τιμής". Οι σωματικές, ψυχολογικές και κοινωνικές συνέπειες της έμφυλης βίας είναι καταστροφικές και μπορεί να έχουν επιπτώσεις διά βίου, ακόμη και να οδηγήσουν σε θάνατο (UNHCR-n.d).

Ισότητα των φύλων στη μάθηση επιτυγχάνεται όταν ίσο ποσοστό κοριτσιών και αγοριών, λαμβάνοντας υπόψη την ηλικιακή τους ομάδα, έχει πρόσβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα, διατυπώνει εκπαιδευτικούς στόχους και αναπτύσσεται αξιοποιώντας τους διαθέσιμους εκπαιδευτικούς πόρους. Αυτή η διαδικασία προϋποθέτει ίση και δίκαιη μεταχείριση των κοριτσιών και αγοριών στον τομέα της εκπαίδευσης. Για να διασφαλιστεί αυτό, λαμβάνονται υπόψη πολλοί παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων των ιστορικών και κοινωνικών προβλημάτων και μειονεκτημάτων που ενδυναμώνουν τις συγκρούσεις μεταξύ κοριτσιών και αγοριών (UNESCO, 2003).

Ισότητα των φύλων απαιτεί την ίση πρόσβαση των γυναικών, των ανδρών, των κοριτσιών, των αγοριών και των έμφυλων μειονοτήτων σε αγαθά, πόρους, ευκαιρίες και προνόμια. Σημαίνει ότι όλοι, ανεξάρτητα από το φύλο τους, πρέπει να απολαμβάνουν το ίδιο επίπεδο σεβασμού και να κατέχουν την ίδια θέση στην κοινωνία (UNFPA, 2005).

Η ισότητα των φύλων περιλαμβάνει τη δίκαιη αντιμετώπιση όλων, είτε πρόκειται για γυναίκες, άνδρες, κορίτσια, αγόρια, είτε για άτομα με διαφορετικές - μη δυαδικές ταυτότητες φύλου. Οι στρατηγικές και οι διαδικασίες πρέπει να είναι προσβάσιμες σε όλους για να διασφαλιστεί η δικαιοσύνη. Η ισότητα προκύπτει

από την ισοτιμία (UNFPA, 2005). Η ισότητα των φύλων είναι η παροχή ίσης μεταχείρισης σε όλα τα φύλα όσον αφορά τα δικαιώματα, τις ευθύνες και τις ευκαιρίες. Αφορά τη δίκαιη αντιμετώπιση και εξασφαλίζει ότι όλοι έχουν ίσες ευκαιρίες, λαμβάνοντας υπόψη τα προνόμια, τις προκαταλήψεις και άλλες παραμέτρους που μπορούν να περιορίσουν τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι έχουν πρόσβαση στις ευκαιρίες.

Κοινωνικό φύλο έχει αναγνωριστεί ως ένα κοινωνικό κατασκεύασμα που καθορίζει τα χαρακτηριστικά, τους ρόλους και τις συμπεριφορές που αναμένεται να έχουν οι άνδρες και οι γυναίκες, τα αγόρια και τα κορίτσια. Αυτά τα χαρακτηριστικά, οι συμπεριφορές και οι ρόλοι μαθαίνονται στην πρώιμη ηλικία μέσω πολλαπλών κοινωνικών μηχανισμών και υιοθετούνται σε ολόκληρη την ενήλικη ζωή (Rolleri, 2013).

Έμφυλα πρότυπα είναι προσδοκίες και κανόνες σχετικά με το πώς οι άνδρες και οι γυναίκες πρέπει να συμπεριφέρονται στην κοινωνία, να εκφράζονται και να αλληλεπιδρούν με τους άλλους σύμφωνα με το φύλο τους (United Way NCA, 2023).

Έμφυλα στερεότυπα είναι μια ευρέως διαδεδομένη πεποίθηση σχετικά με τις συμπεριφορές, τα χαρακτηριστικά και τους ρόλους που επιτελούν οι γυναίκες και οι άνδρες. Για παράδειγμα, οι γυναικείοι στερεοτυπικοί ρόλοι περιλαμβάνουν τη συναισθηματική συμπεριφορά, την παροχή φροντίδας και την ανάγκη προστασίας, ενώ οι ανδρικοί στερεοτυπικοί ρόλοι περιλαμβάνουν τον ορθολογισμό, την προσήλωση στην καριέρα και τη δύναμη. Τα έμφυλα στερεότυπα δεν είναι ούτε καθολικά ούτε στατικά. Απορρέουν πολιτισμικά και μπορεί να διαφοροποιούνται ανάλογα με τον πολιτισμό και τη χρονική περίοδο.

Πολυπολιτισμική εκπαίδευση αποτελείται από προγράμματα και εκπαιδευτικές τεχνικές που σχετίζονται με την εκπαιδευτική ισοτιμία διαφορετικών εθνοτικών ομάδων, γυναικών, μειονοτήτων, ομάδων χαμηλού εισοδήματος, καθώς και ατόμων με νοητική ή σωματική αναπηρία. Ο στόχος είναι να συμπεριλάβει όλους τους ανθρώπους που ιστορικά έχουν υποεκπροσωπηθεί ή περιθωριοποιηθεί κοινωνικά. Οι διδάσκοντες και οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να κατανοούν το διαφορετικό υπόβαθρο κάθε μαθητή ή ομάδας, ώστε να αναπτύξουν διδακτικές μεθόδους ειδικά σχεδιασμένες για τις ανάγκες τους (Banks και Banks, 2019). Η διαχείριση μιας ομάδας παιδιών με διαφορετικό υπόβαθρο, γλωσσικές δεξιότητες και καταγωγή απαιτεί την ανάπτυξη ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος μέσω της εξάσκησης της πολιτισμικής ευαισθησίας και της ενσωμάτωσης πολυπολιτισμικών στοιχείων στην εκπαιδευτική διαδικασία, παρέχοντας στους συμμετέχοντες ελευθερία και ευελιξία και εμπλέκοντας ενεργά τους φροντιστές/γονείς.

Μη τυπική εκπαίδευση αποτελεί ένα μη τυπικό και συνήθως εναλλακτικό ή συμπληρωματικό κομμάτι του εκπαιδευτικού συστήματος. Σκοπός της είναι να διασφαλίσει την πρόσβαση στην εκπαίδευση για όλους, ανεξάρτητα από την ηλικία τους, και συχνά δεν ακολουθεί συγκεκριμένη δομή. Μπορεί να περιλαμβάνει σύντομα μαθήματα, σεμινάρια, εργαστήρια, προγράμματα δεξιοτήτων, εργασιακές δεξιότητες και δραστηριότητες πολιτισμικής ανάπτυξης (ISCED, 2011).

Βιολογικό φύλο αναφέρεται στις σωματικές διαφορές μεταξύ των ατόμων που είναι άνδρες, γυναίκες ή ιντερσεξ. Το φύλο ενός ατόμου συνήθως αποδίδεται κατά τη γέννηση με βάση τα φυσιολογικά χαρακτηριστικά, συμπεριλαμβανομένων των γεννητικών οργάνων και της χρωμοσωματικής σύνθεσης (Newman Tim, 2023).

Πώς να χρησιμοποιήσετε τον Αναλυτικό Οδηγό

Ο οδηγός περιλαμβάνει μια σειρά από 10 ενδιαφέρουσες δραστηριότητες για παιδιά, χωρισμένες σε δύο ηλικιακές ομάδες: 2-6 και 7-11 ετών. Παρέχονται χρήσιμες συμβουλές για το πώς μπορούν να προσαρμοστούν αυτές οι δραστηριότητες, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες και τις δεξιότητες των μικρότερων σε ηλικία συμμετεχόντων (2-4 ετών).

Οι δραστηριότητες χωρίζονται σε τρεις θεματικές ενότητες:

- 1. Κατανοώντας τον Εαυτό μας και τους Άλλους**
- 2. Συναισθήματα και Φύλο**
- 3. Οι Έμφυλοι Ρόλοι στην Οικογένεια και την Κοινωνία**

Επιπλέον, παρέχονται συμπληρωματικές δραστηριότητες που επικεντρώνονται στην επίλυση συγκρούσεων, προκειμένου να βοηθήσουν τους εκπαιδευτές να διαχειριστούν πιθανές συγκρούσεις εντός της ομάδας των συμμετεχόντων.

Μπορεί να χρησιμεύσει ως πολύτιμο εκπαιδευτικό εργαλείο για εκπαιδευτικούς, εμπυχωτές και εκπαιδευτές παιδιών που θέλουν να εισάγουν το θέμα της ισότητας φύλου στα προγράμματά τους. Οποιαδήποτε από τις

δραστηριότητες/ενότητες μπορεί να εφαρμοστεί μεμονομένα ή να επιλεγεί σειρά κάποιων δραστηριοτήτων ,ανάλογα με τις ανάγκες και τις προτεραιότητες του/των εκπαιδευτή/ων.

Συνιστάται η εφαρμογή ολόκληρου του αναλυτικού οδηγού για να επιτευχθεί μεγαλύτερος αντίκτυπος. Οι δραστηριότητες έχουν σχεδιαστεί για να υλοποιούνται εβδομαδιαία, σε προκαθορισμένη ημέρα και ώρα, σε συγκεκριμένο χώρο που φιλοξενεί μια σταθερή ομάδα παιδιών. Εάν η ομάδα των παιδιών δεν είναι σταθερή, (όπως στο πλαίσιο ενός Ανοικτού Χώρου Φιλικού προς τα Παιδιά), οι δραστηριότητες μπορούν να επαναληφθούν, αλλά με παραλλαγές, όπως η χρήση διαφορετικών ιστοριών ή οπτικοακουστικού υλικού που προτείνεται για κάθε δραστηριότητα.

Επιπλέον, προτείνεται η συμμετοχή των γονέων/φροντιστών στη διαδικασία. Πριν από την εφαρμογή του αναλυτικού οδηγού, προτείνεται οι υπεύθυνοι διεξαγωγής των δράσεων να οργανώσουν μια συνάντηση με τους γονείς/φροντιστές των παιδιών, προκειμένου να μοιραστούν μαζί τους τους στόχους του αναλυτικού οδηγού και των δραστηριοτήτων. Συνιστάται επίσης στους εκπαιδευτές να διατηρούν επαφή με τους γονείς/φροντιστές καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας.

Η κάθε δραστηριότητα έχει την παρακάτω δομή:

- **Στόχος:** Περιγράφει και αποσαφηνίζει τον σκοπό και τα αναμενόμενα αποτελέσματα της δραστηριότητας.
- **Υλικά:** Περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με το είδος των υλικών που πρέπει να είναι διαθέσιμα για την υλοποίηση της δραστηριότητας.
- **Συνιστώμενος αριθμός συμμετεχόντων (παιδιά):** Περιλαμβάνει τον συνιστώμενο αριθμό παιδιών συμμετοχής στη δράση. Εάν ο αριθμός των συμμετεχόντων υπερβαίνει τον προτεινόμενο μέγιστο αριθμό, βεβαιωθείτε ότι υπάρχει επαρκής χώρος και εκπαιδευτικό προσωπικό.
- **Συνιστώμενος αριθμός εκπαιδευτών/ τριών & προτεινόμενες ειδικότητες:** Παρέχει πληροφορίες σχετικά με τον αριθμό των εκπαιδευτών/τριών που απαιτούνται για την υλοποίηση της δραστηριότητας. Παρέχει, επίσης, προτάσεις σχετικά με την ειδικότητα/ες τους που θα ήταν καταλληλότερη/ες για την εκτέλεση της δραστηριότητας.

- **Μέση διάρκεια:** Υποδεικνύει το μέσο χρόνο για την υλοποίηση της δραστηριότητας και τη διεξαγωγή της διαδικασίας αναστοχασμού. Ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών και το διαθέσιμο χρονικό πλαίσιο, ο χρόνος διεξαγωγής της δραστηριότητας, μπορεί να προσαρμοστεί ανάλογα.
- **Πριν ξεκινήσετε:** Περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με το τι πρέπει να γίνει πριν από την εφαρμογή της δραστηριότητας: χώρος, προετοιμασία υλικών κ.λπ.
- **Περιγραφή:** Περιλαμβάνει βήμα προς βήμα οδηγίες για το πώς οι εκπαιδευτές/τριες θα πρέπει να στήσουν τη δραστηριότητα και πώς θα πρέπει να διεξαχθεί.
- **Αναστοχασμός:** Περιλαμβάνει προτάσεις για συμβουλές και συζητήσεις, λαμβάνοντας υπόψη την ηλικία των παιδιών, με σκοπό να βοηθήσει τους εκπαιδευτές να καταλάβουν εάν το μήνυμα της δραστηριότητας έχει γίνει κατανοητό από τα παιδιά. Η διαδικασία του αναστοχασμού αποτελεί ουσιαστικό μέρος της δραστηριότητας, και οι εκπαιδευτές/τριες πρέπει να εξασφαλίσουν επαρκή χρόνο για την ενσωμάτωση αυτής.

Οι δραστηριότητες μπορούν να πραγματοποιηθούν σε οποιονδήποτε χώρο ή τοποθεσία που πληροί όλες τις προϋποθέσεις ασφαλείας για τα παιδιά που θα συμμετάσχουν, ακολουθώντας όλους τους σχετικούς κανονισμούς λειτουργίας. Επιπλέον, ο χώρος πρέπει να είναι ευρύχωρος, ζεστός, φιλόξενος και να περιλαμβάνει στοιχεία που προωθούν την πολυπολιτισμικότητα. Για την υλοποίηση κάθε δραστηριότητας, απαιτείται πάντα η συμμετοχή επαρκούς προσωπικού. Προκειμένου να εξασφαλιστεί η ασφάλεια των παιδιών και η ομαλή διεξαγωγή των δραστηριοτήτων, πρέπει να υπάρχουν τουλάχιστον δύο εκπαιδευτές/τριες παρόντες, βάσει του προτεινόμενου αριθμού συμμετεχόντων. Όλοι οι εκπαιδευτές/τριες πρέπει να έχουν κατάλληλη εκπαίδευση σχετικά με την ασφάλεια των παιδιών και να είναι εξοικειωμένοι/ες με τις πολιτικές διασφάλισης και προστασίας που εφαρμόζονται από τον φορέα υλοποίησης.

Για πληροφορίες σχετικά με θέματα ασφάλειας και την προστασίας παιδιών, καθώς και για τις απαιτήσεις λειτουργίας ενός Χώρου Φιλικού Προς τα Παιδιά (Child Friendly Space- CFS), μπορείτε να ανατρέξετε στα ακόλουθα εγχειρίδια:

- ChildFundAlliance: Child- Friendly -Spaces toolkit (<https://shorturl.at/xAPRT>)
- CRS: MEAL 4Kids: Child Friendly Spaces Checklist (<https://shorturl.at/zGHLP>)

Ο ρόλος των εκπαιδευτών

Ο *Αναλυτικός Οδηγός* επικεντρώνεται στην υποστήριξη των εκπαιδευτικών και άλλων εκπαιδευτών/τριων παιδιών που επιθυμούν είτε να εφαρμόσουν έναν πλήρη κύκλο δραστηριοτήτων για την προώθηση της ισότητας των φύλων είτε να εισάγουν την έννοια της ισότητας των φύλων στις τρέχουσες εκπαιδευτικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητές τους.

Η υλοποίηση των δράσεων απαιτεί εξειδικευμένο προσωπικό για την επιτυχή υλοποίησή τους. Η συμμετοχή εκπαιδευτών/τριών με σχετικό παιδαγωγικό υπόβαθρο στην προσχολική και σχολική ηλικία είναι προαπαιτούμενη. Είναι απαραίτητο να διαθέτουν επαρκείς γνώσεις του γνωστικού επιπέδου των παιδιών ανά ηλικιακή ομάδα, προκειμένου να εντοπίζουν τις ανάγκες, τις δυνατότητες και τις δεξιότητες των παιδιών, καθώς και να οργανώνουν και προσαρμόζουν κατάλληλα τις προτεινόμενες δραστηριότητες. Συνιστάται επίσης η συμμετοχή επαγγελματιών άλλων σχετικών ειδικοτήτων (βλ. περιγραφή κάθε δραστηριότητας για λεπτομέρειες). Οι εκπαιδευτές/τριές πρέπει να έχουν επαρκείς γνώσεις και να λαμβάνουν εκπαίδευση σε θέματα που σχετίζονται με το φύλο, την παιδική προστασία και τη διαχείριση τραύματος.

Επιπλέον, οι εκπαιδευτές/τριές πρέπει να έχουν αναπτύξει δεξιότητες για να αναλύουν, να αναγνωρίζουν και να διαχειρίζονται έμφυλες ανισότητες και μη ισορροπημένη συμμετοχή στις δραστηριότητες (π.χ. να δίνουν αρκετό χώρο και χρόνο στα αγόρια και στα κορίτσια για να εκφραστούν). Είναι, επίσης, σημαντικό να είναι σε θέση να εργάζονται με παιδιά διαφορετικών πολιτισμικών υποβάθρων και να δημιουργούν ένα περιβάλλον που προάγει την ευαισθησία ως προς τα θέματα που άπτονται των φύλων.

Τέλος, οι εκπαιδευτές/τριές πρέπει να είναι σε θέση να αμφισβητούν τις δικές τους ασυνείδητες προκαταλήψεις και να διαθέτουν διαπροσωπικές ικανότητες που θα βοηθήσουν στην προώθηση συζητήσεων έναντι των παραδοσιακών πρακτικών. Η παρουσία τους συμβάλλει σημαντικά στην αποτελεσματικότητα των προτεινόμενων εργαλείων που έχουν σχεδιαστεί για την προώθηση του μετασχηματισμού των αντιλήψεων ως προς το φύλο.

Διαχείριση συναισθηματικών δυσκολιών και συγκρούσεων

Ένα παιδί μπορεί να φορτιστεί συναισθηματικά κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων ή να αναδυθούν αρνητικά συναισθήματα από το παρελθόν, να υπάρξει διαφωνία μεταξύ των παιδιών ή βίαιη συμπεριφορά από ένα παιδί που θα επηρεάσει όλη την ομάδα.

Είναι κρίσιμο να παρέχεται στο παιδί αρκετός χρόνος και χώρος για να εκφράσει τα συναισθήματά του σε ένα φιλόξενο περιβάλλον, ειδικά όταν βρίσκεται υπό συναισθηματική πίεση. Το παιδί που αντιμετωπίζει δυσκολίες πρέπει να συνοδεύεται σε ένα ήσυχο μέρος, μακριά από την ομάδα, και να υποστηρίζεται στη διαχείριση των συναισθημάτων του. Είναι κρίσιμο οι εκπαιδευτικοί να σεβαστούν τα συναισθήματα του παιδιού και να του δώσουν την αίσθηση ότι είναι αποδεκτά, υποστηρίζοντάς το να εκφράσει αυτά τα συναισθήματα χωρίς φόβο απόρριψης. Επιπλέον, το παιδί πρέπει να υποστηριχθεί ώστε να ενταχθεί ξανά στην ομάδα αφού εκφράσει τα συναισθήματά του και η ένταση έχει υποχωρήσει, εφόσον επιθυμεί να συνεχίσει.

Συμβουλές πριν την έναρξη των δράσεων

- Ορίστε μαζί με τα παιδιά τους κανόνες συμπεριφοράς και γλώσσας έκφρασης. Συζητήστε και συμπεριλάβετε θέματα εμπιστευτικότητας. Σχεδιάστε ή γράψτε τους κανόνες και τοποθετήστε τους σε ένα διακριτό σημείο του χώρου.
- Ενθαρρύνετε ερωτήσεις, σχόλια και τη συμμετοχή από όλα τα παιδιά. Χρησιμοποιήστε ερωτήσεις καθ' όλη τη διάρκεια της υλοποίησης της δραστηριότητας (π.χ., τι θα κάνετε πρώτα; Τι νομίζετε ότι θα συμβεί στη συνέχεια; Τι σας ενέπνευσε; Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον μέρος της δραστηριότητας; Θα κάνατε κάτι διαφορετικό την επόμενη φορά;). Δημιουργήστε έναν χώρο για ανοιχτές συζητήσεις όπου τα παιδιά μπορούν να μοιραστούν τις σκέψεις, τα συναισθήματα και τις ερωτήσεις τους σχετικά με την ισότητα των φύλων. Χρησιμοποιήστε ανοιχτές ερωτήσεις που προκαλούν την περαιτέρω ανάπτυξη ενός θέματος. Αποφύγετε να διακόπτετε τα παιδιά και αποφύγετε την επικριτική στάση.
- Φτιάξτε μικτές ομάδες αγοριών και κοριτσιών για να δουλέψετε όλες τις ομαδικές δραστηριότητες στο μέγιστο δυνατό βαθμό. Επιπλέον, προσπαθήστε να κάνετε ζευγάρια αγοριών και κοριτσιών στις δραστηριότητες.

- Ενθαρρύνετε τα παιδιά να παίζουν δίκαια και ειλικρινά.
- Βοηθήστε τα παιδιά να κατανοήσουν τη σημασία του να συμπεριφέρονται σε όλους με ευγένεια και σεβασμό. Όλα τα παιδιά πρέπει να έχουν επίγνωση της ευγενούς άμιλλας. Είτε κερδίσουν είτε χάσουν, πρέπει να το αποδέχονται και να μην κοροϊδεύουν τους συμμαθητές τους.
- Εξασκηθείτε στην ενεργητική ακρόαση: προσπαθήστε να ακούσετε, να παρατηρήσετε και να κατανοήσετε τα συναισθήματα των παιδιών καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας.
- Χρησιμοποιήστε τη γλώσσα του σώματος που μπορεί να δείξει ότι είστε ανοιχτοί, ζεστοί και ότι δείχνετε ενσυναίσθηση. Παρατηρήστε τη γλώσσα του σώματος των παιδιών.
- Αναγνωρίστε ότι οι συζητήσεις σχετικά με το φύλο μπορεί να προκαλέσουν έντονα συναισθήματα στα παιδιά. Δημιουργήστε ένα ασφαλές περιβάλλον για να συζητάτε συναισθήματα και δύσκολες καταστάσεις. Λάβετε υπόψη τα όρια μιας ομαδικής δραστηριότητας και το τι μπορεί και τι δεν μπορεί να συζητηθεί με ασφάλεια στο πλαίσιο αυτής της ομάδας.
- Να θυμάστε ότι οι συζητήσεις σχετικά με την ισότητα των φύλων πρέπει να είναι συνεχείς και κατάλληλες για την κάθε ηλικία.

Συμβουλές για ηλικίες 2-4

- Διατηρήστε μια διασκεδαστική και ενθουσιώδη ατμόσφαιρα για να κρατάτε αμείωτο το ενδιαφέρον των παιδιών και να έχουν κίνητρο να συμμετάσχουν.
- Παρέχετε σαφείς και κατάλληλες για την ηλικία οδηγίες, κόνοντάς τες απλές και κατανοητές.
- Συμπεριλάβετε υλικά που εμπλέκουν τις αισθήσεις τους, όπως πολύχρωμα οπτικά στοιχεία, στοιχεία αφής ή οικείους ήχους.
- Λάβετε υπόψη σας ότι τα παιδιά αυτής της ηλικιακής ομάδας μαθαίνουν καλύτερα μέσα από το παιχνίδι, την εξερεύνηση και τις πρακτικές εμπειρίες.
- Ενισχύστε τις ευκαιρίες για σωματικές δραστηριότητες για να ενθαρρύνετε την έκφραση και να διατηρήσετε την προσοχή τους.
- Προσφέρετε ατομική υποστήριξη ή βοήθεια, εφόσον χρειάζεται, ειδικά για δραστηριότητες που μπορεί να είναι δύσκολες για παιδιά αυτών των ηλικιών. Βεβαιωθείτε ότι έχετε τουλάχιστον έναν εκπαιδευτή για να εστιάσει, να υποστηρίξει και να βοηθήσει τα παιδιά να συμμετέχουν στις δραστηριότητες που

είναι κατάλληλα προσαρμοσμένες για αυτή την ηλικιακή ομάδα. Εάν είναι δυνατόν, διαθέστε έναν εκπαιδευτή αποκλειστικά για την υποστήριξη των παιδιών αυτής της ηλικιακής ομάδας.

- Δημιουργήστε μια ρουτίνα για τις δραστηριότητες, βοηθώντας τα παιδιά να αισθάνονται ασφαλή και προσηλωμένα.
- Αν μια δραστηριότητα διαρκεί πολύ, σκεφτείτε να τη χωρίσετε σε μικρότερα τμήματα.
- Τα επίπεδα προσοχής των παιδιών μπορεί να ποικίλλουν και να χρειάζονται χρόνο για να προσαρμοστούν σε κάθε δραστηριότητα.
- Συμπεριλάβετε την αφήγηση ιστοριών στις δραστηριότητες για να τις κάνετε πιο ελκυστικές και κατανοητές για τα μικρά παιδιά.
- Δείξτε οπτικά παραδείγματα για να βοηθήσετε τα παιδιά να κατανοήσουν την έννοια της δραστηριότητας.

Ενότητα 1: Γνωρίζοντας τον εαυτό μας και τα άλλα παιδιά.

Δραστηριότητες για παιδιά 2-6 ετών

Χτίζοντας μαζί

Στόχος: να σπάσει ο πάγος, να γνωριστούν και να νιώσουν άνετα τα παιδιά

Υλικά: πολύχρωμα τουβλάκια

Συνιστώμενος αριθμός συμμετεχόντων (παιδιά): 4-12

Συνιστώμενος αριθμός εκπαιδευτών/ τριών & προτεινόμενες ειδικότητες: ένας/ μια παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας και ένας/μια εκπαιδευτικός. Προτείνεται τρίτος/η εκπαιδευτής/τρια.

Μέση διάρκεια: 30 λεπτά

Πριν ξεκινήσετε: τοποθετήστε ένα μεγάλο τραπέζι(α).

Περιγραφή: συγκεντρώστε τα παιδιά γύρω από ένα μεγάλο τραπέζι με πολύχρωμα τουβλάκια στο κέντρο. Εξηγήστε στα παιδιά ότι θα φτιάξουν μαζί μια κοινή κατασκευή. Ξεκινήστε θέτοντας μία ερώτηση γνωριμίας από την παρακάτω λίστα ανά γύρο. Κάθε παιδί, όταν απαντά, μπορεί να επιλέξει ένα τουβλάκι της αρεσκείας του από το κέντρο και να το προσθέσει στην κοινή κατασκευή. Προτεινόμενες ερωτήσεις:

- Πώς σε λένε;
- Ποιο είναι το αγαπημένο σου χρώμα;
- Έχεις κάποιο αγαπημένο ζώο;
- Ποιο είναι το αγαπημένο σου παιχνίδι;
- Ποιο είναι το αγαπημένο σου φαγητό;

Αναστοχασμός: κλείστε τη δραστηριότητα ζητώντας τους να αναδείξουν μια ομοιότητα που βρήκαν ή που μπορούν να εντοπίσουν με τους συνομήλικους τους. Μιλήστε για την πολύχρωμη κατασκευή, επισημαίνοντας ότι τα χρώματα δεν έχουν καμία προτίμηση στο φύλο.

Συμβουλές για μικρότερες ηλικίες! Χρησιμοποιήστε εικόνες και σχέδια παράλληλα με τις ερωτήσεις για να βοηθήσετε τα παιδιά να καταλάβουν και να απαντήσουν. Για παράδειγμα, χρησιμοποιήστε εκτυπωμένες εικόνες διάφορων ζώων και ζητήστε από τα παιδιά να επιλέξουν το αγαπημένο τους.

Το παιχνίδι του καθρέφτη: πόσο μοιάζουμε;

Στόχος: να εξοικειωθούν μεταξύ τους, να παρατηρήσουν ομοιότητες.

Υλικά: μικροί πλαστικοί καθρέφτες.

Συνιστώμενος αριθμός συμμετεχόντων (παιδιά): 10-12

Συνιστώμενος αριθμός εκπαιδευτών/ τριών & προτεινόμενες ειδικότητες: ένας/ μια παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας και ένας/μια εκπαιδευτικός. Προτείνεται και τρίτος/η εκπαιδευτής/τρια. Συνιστάται να είναι ψυχολόγος.

Μέση διάρκεια: 45 λεπτά

Πριν ξεκινήσετε: διαθέστε τόσους μικρούς πλαστικούς καθρέφτες όσοι και ο αριθμός των παιδιών που συμμετέχουν στη δραστηριότητα.

Περιγραφή: χωρίστε τα παιδιά σε ζευγάρια. Δώστε έναν καθρέφτη σε κάθε παιδί. Κάθε παιδί κρατάει τον καθρέφτη, παρατηρεί τον εαυτό του και το άλλο παιδί. Κάντε ερωτήσεις που θα τα βοηθήσουν να

παρατηρήσουν τις διαφορές και τις ομοιότητές τους που σχετίζονται με τα χρώματα, το στυλ, τα σχήματα και τα χαρακτηριστικά τους. Στη συνέχεια ζητήστε από κάθε παιδί να ονομάσει μια ομοιότητα και να τη μοιραστεί με την ομάδα.

Αναστοχασμός: ζητήστε από κάθε ζεύγος να παρουσιάσει τις ομοιότητες. Επισημάνετε τις ομοιότητες σε όλη την ομάδα κάνοντας ερωτήσεις σύγκρισης, όπως: έχουμε όλοι το ίδιο χτένισμα, χρώμα μαλλιών, χρώμα ματιών, χαρακτηριστικά κ.λπ.; Συζητήστε για τις διαφορές που μπορεί να έχουν. Επισημάνετε τις ομοιότητες που παρατηρήθηκαν ανεξάρτητα από τα φύλα.

Συμβουλές για μικρότερες ηλικίες! Χρησιμοποιήστε έναν καθρέφτη φιλικό προς τα παιδιά, που δεν είναι πολύ μεγάλος ή ιδιαίτερα ευκρινής. Ξεκινήστε δείχνοντας σε κάθε παιδί το είδωλό του και λέγοντας κάτι θετικό γι' αυτό. Για παράδειγμα, 'Κοίτα τα όμορφα μάτια σου!'. Ενθαρρύνετε τα παιδιά να αγγίξουν ή να δείξουν τα χαρακτηριστικά του προσώπου τους, όπως τα μάτια, η μύτη και το στόμα, και να αναφέρουν τα ονόματά τους. Χρησιμοποιήστε απλή γλώσσα για να εξηγήσετε τις διαφορές και τις ομοιότητες. Για παράδειγμα, "Όλοι έχουμε μάτια, αλλά κάποια είναι μπλε και κάποια καστανά. Δεν είναι υπέροχο;"

Δραστηριότητες για παιδιά 7-11 ετών

Κολάζ «Ο εαυτός μου»

Στόχος: να γνωριστούν καλύτερα, να νιώσουν άνετα και να εξερευνήσουν τις ομοιότητές τους.

Υλικά: μαρκαδόροι και χρωματιστά μολύβια, χαρτί, χαρτόνι, κόλλα, ψαλίδι, φωτογραφίες από αναγνωστικό υλικό (π.χ. παιδικά περιοδικά και κινούμενα σχέδια) ή άλλες διαθέσιμες πηγές.

Συνιστώμενος αριθμός συμμετεχόντων (παιδιά): 10-12

Συνιστώμενος αριθμός εκπαιδευτών/ τριών & προτεινόμενες ειδικότητες: ένας/ μια παιδαγωγός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και ένας/μια εκπαιδευτικός. Προτείνεται τρίτος/η εκπαιδευτής/τρια. Συνιστάται να είναι ψυχολόγος.

Μέση διάρκεια: 50-60 λεπτά

Πριν ξεκινήσετε: οργανώστε το χώρο με τραπέζι(α).

Περιγραφή: συγκεντρώστε τα παιδιά σε ένα ή περισσότερα τραπέζια και μοιράστε υλικά για κολάζ και ζωγραφική. Δώστε σε κάθε παιδί ένα κομμάτι χαρτί Α3 και ζητήστε να γράψουν τα ονόματά τους και να σχεδιάσουν το περίγραμμα του χεριού τους. Στη συνέχεια, προτρέψτε τα να ζωγραφίσουν ή να κολλήσουν εικόνες που αντιπροσωπεύουν τους αγαπημένους τους ανθρώπους, το αγαπημένο τους μέρος και την αγαπημένη τους δραστηριότητα. Καθοδηγήστε τα παιδιά να δημιουργήσουν ένα κολάζ που να αντανakλά την προσωπικότητά τους. Στη συνέχεια, τοποθετήστε τα παιδιά σε έναν κύκλο και καλέστε τα να συστηθούν παρουσιάζοντας και περιγράφοντας το κολάζ τους. Αυτή είναι μια ευκαιρία για κάθε παιδί να μοιραστεί τα ενδιαφέροντα και τα αγαπημένα του στους υπόλοιπους.

Αναστοχασμός: ζητήστε από κάθε παιδί να μοιραστεί μια ομοιότητα που παρατήρησε μεταξύ του κολάζ του και κάποιου άλλου στην ομάδα. Για παράδειγμα, "Είδα ότι και η Μαρία και εγώ αγαπάμε να παίζουμε μπάσκετ!". Ενθαρρύνετε περισσότερο την αλληλεπίδραση μεταξύ αγοριών και κοριτσιών, με παρόμοιες εμπειρίες ή ενδιαφέροντα και αφήστε τα να μοιραστούν τα ευρήματά τους.

Μαζί μπορούμε να τα καταφέρουμε!

Στόχος: να νιώσουν τα παιδιά άνετα μεταξύ τους και να συζητήσουν για τη συνεργασία ανεξαρτήτως φύλου.

Υλικά: δεν απαιτούνται επιπλέον υλικά. Ανοιχτός χώρος υπαίθριος ή εσωτερικός.

Συνιστώμενος αριθμός συμμετεχόντων (παιδιά): 10-12

Συνιστώμενος αριθμός εκπαιδευτών/ τριών & προτεινόμενες ειδικότητες: ένας/ μια παιδαγωγός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και ένας/μια εκπαιδευτικός. Προτείνεται τρίτος/η εκπαιδευτής/τρια. Συνιστάται να είναι ψυχολόγος.

Μέση διάρκεια: 45 λεπτά

Πριν ξεκινήσετε: φροντίστε να υπάρχει επαρκής ελεύθερος χώρος.

Περιγραφή: βάλτε τα παιδιά να κάτσουν στο έδαφος με τα πόδια τους ευθεία και τεντωμένα. Ζητήστε από τα παιδιά να προσπαθήσουν να σηκωθούν όρθια χωρίς να χρησιμοποιήσουν τα χέρια τους ή οτιδήποτε άλλο υπάρχει στο χώρο και να πατήσουν μόνο στα πέλματα. Δώστε στα παιδιά έως και 10 λεπτά για αυτή την προσπάθεια. Στη συνέχεια, ζητήστε από τα παιδιά να σχηματίσουν ζευγάρια με ένα άλλο παιδί και να

επαναλάβουν τη δραστηριότητα. Δώστε στα παιδιά άλλα 10 λεπτά για να προσπαθήσουν να σηκωθούν όρθια. Εάν αντιμετωπίζουν δυσκολίες, καθοδηγήστε τα να ακουμπήσουν πλάτη με πλάτη, και στη συνέχεια, να προσπαθήσουν να σηκωθούν.

Αναστοχασμός: μετά το πέρας της δραστηριότητας, καλέστε τα παιδιά να καθίσουν σε έναν κύκλο για να συζητήσουν την εμπειρία τους. Παροτρύνετε τα παιδιά να μοιραστούν με την ομάδα πώς ένιωσαν όταν προσπαθούσαν μόνο τους και πώς όταν ήταν σε ζευγάρια. Εστιάστε στις διαφορές που εντόπισαν και στα αποτελέσματα της μεταξύ τους συνεργασίας. Ενθαρρύνετέ τα να εκφράσουν τα συναισθήματά τους και ρωτήστε τους τι μπορούν να βελτιώσουν στις καθημερινές τους δραστηριότητες με τη βοήθεια των άλλων.

Ενότητα 2: Συναισθήματα και φύλο

Δραστηριότητες για παιδιά 2-6 ετών

Ο τροχός των συναισθημάτων

Στόχος: να εξερευνήσουν και να κατανοήσουν τα διάφορα συναισθήματα.

Υλικά: τροχός από χαρτόνι με σταθερό βέλος και εκτυπωμένες εικόνες εκφράσεων προσώπου

Συνιστώμενος αριθμός συμμετεχόντων (παιδιά): 10-12

Συνιστώμενος αριθμός εκπαιδευτών/ τριών & προτεινόμενες ειδικότητες: ένας/ μια παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας και ένας/μια εκπαιδευτής/τρια που συνιστάται να είναι ψυχολόγος ή ειδικός/η παιδικής προστασίας ή κοινωνικός/η λειτουργός. Προτείνεται τρίτος/η εκπαιδευτής/τρια.

Μέση διάρκεια: 45 λεπτά

Πριν ξεκινήσετε: φτιάξτε έναν τροχό από χαρτόνι με ένα σταθερό βέλος, τοποθετημένο είτε στο τραπέζι είτε στον τοίχο. Κάθε τμήμα του τροχού θα παρουσιάζει ένα βασικό συναίσθημα, χρησιμοποιώντας τυπωμένες εκφράσεις προσώπου χωρίς έμφυλα χαρακτηριστικά (π.χ. emojis). Σημειώστε ότι αυτή η δραστηριότητα μπορεί να προκαλέσει συναισθήματα στα παιδιά. Βεβαιωθείτε ότι έχετε εκπαιδευμένους εμπυχωτές για τη διαχείριση δύσκολων συναισθημάτων.

Περιγραφή: τοποθετήστε τα παιδιά σε έναν κύκλο και ζητήστε από κάθε παιδί να περιστρέψει τον τροχό και να μαντέψει το συναίσθημα που δείχνει το βέλος. Στη συνέχεια, κάθε παιδί μιμείται το ίδιο συναίσθημα

χρησιμοποιώντας το πρόσωπο και το σώμα του. Προκαλέστε τα υπόλοιπα παιδιά να αναγνωρίσουν το συναίσθημα που παρουσιάστηκε.

Αναστοχασμός: δώστε παραδείγματα διαφορετικών καταστάσεων που μπορούν να προκαλέσουν τα συναισθήματα που μοιράστηκαν στη δραστηριότητα. Μοιραστείτε με τα παιδιά συγκεκριμένες προτάσεις και ζητήστε τους να προσθέσουν στο τέλος της πρότασης το συναίσθημα που τους προκαλεί η κατάσταση (π.χ. Όταν τρώω γλυκά νιώθω/ όταν χτυπάω το πόδι μου νιώθω....). Επισημάνετε ότι μπορούμε να είμαστε λυπημένοι, χαρούμενοι και θυμωμένοι παρά το φύλο.

Συμβουλές για μικρότερες ηλικίες! Πρώτα δείξτε στα παιδιά τι ακριβώς πρέπει να κάνουν γυρίζοντας τον τροχό μερικές φορές και μιμούμενοι το συναίσθημα από μόνοι σας, ενθαρρύνοντάς τα να σας ακολουθήσουν.

Τα διαφορετικά μας πρόσωπα, τα κοινά μας συναισθήματα

Στόχος: να εξερευνήσουν τον κόσμο των συναισθημάτων, να κατανοήσουν ότι όλοι οι άνθρωποι μπορούν να βιώσουν παρόμοια συναισθήματα ανεξάρτητα από το φύλο τους.

Υλικά: χαρτί, χρωματιστοί μαρκαδόροι

Συνιστώμενος αριθμός συμμετεχόντων (παιδιά): 10

Συνιστώμενος αριθμός εκπαιδευτών/ τριών & προτεινόμενες ειδικότητες: ένας/ μια παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας και ένας/μια εκπαιδευτής/τρια που συνιστάται να είναι ψυχολόγος ή ειδικός/η παιδικής προστασίας ή κοινωνικός/η λειτουργός. Προτείνεται και τρίτος/ης εκπαιδευτής/τρια.

Μέση διάρκεια: 50 λεπτά

Πριν ξεκινήσετε: οργανώστε το τραπέζι(α) με καρέκλες.

Περιγραφή: τα παιδιά κάθονται στο τραπέζι (ή στα τραπέζια). Δώστε στα παιδιά ένα κομμάτι χαρτί σε οβάλ σχήμα που να θυμίζει ανθρώπινο πρόσωπο. Ζητήστε από τα παιδιά να το ζωγραφίσουν με μια έκφραση που θα επιλέξουν (χαρούμενη, αστεία, θυμωμένη, φοβισμένη, κ.λπ.). Ζητήστε τους να του δώσουν ένα όνομα , να προσδιορίσουν το φύλο του, και να σκεφτούν τι αισθάνεται το πρόσωπο. Στη συνέχεια, ζητήστε τους να

τα παρουσιάσουν. Τοποθετήστε ένα χαρτί A3 στον τοίχο με φατσούλες (π.χ. emojis) που αντιπροσωπεύουν τις βασικές εκφράσεις προσώπου τη μια δίπλα στην άλλη. Βάλτε όλα τα πρόσωπα που δημιουργήσαν τα παιδιά σε ένα καλάθι. Ζητήστε από κάθε παιδί να διαλέξει ένα χωρίς να κοιτάξει και στη συνέχεια να το τοποθετήσει κάτω από μια φατσούλα στο χαρτί A3.

Αναστοχασμός: παρατηρήστε τα πρόσωπα που τοποθετούνται κάτω από κάθε φατσούλα. Συζητήστε σχετικά με τα πρόσωπα που ζωγράρισαν τα παιδιά και ονομάστε τα συναισθήματα. Παρατηρήστε ότι κάτω από όλα τα συναισθήματα υπάρχουν πρόσωπα όλων των φύλων. Επισημάνετε ότι τα συναισθήματα που αναπαρίστανται θα μπορούσαν να τα νιώσουν όλοι ανεξάρτητα από το φύλο τους.

Συμβουλές για μικρότερες ηλικίες! Αντί να ζητήσετε από τα μικρά παιδιά να εξερευνήσουν ένα ευρύ φάσμα συναισθημάτων, επικεντρωθείτε σε μερικά βασικά που μπορούν εύκολα να κατανοήσουν, όπως χαρά, λύπη, θυμός και έκπληξη. Απλοποιήστε τη δραστηριότητα για να μπορούν να συμμετέχουν. Παρέχετε οπτικές ενδείξεις ή πρότυπα με βασικές εκφράσεις προσώπου για να βοηθήσετε τα παιδιά να ξεκινήσουν. Αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν απλές ζωγραφιές με μάτια, στόματα και φρύδια που μπορούν να χρωματίσουν για να εκφράσουν διαφορετικά συναισθήματα.

[Δραστηριότητες για παιδιά 7-11 ετών](#)

Μάντεψε το συναισθημά μου

Στόχος: να κατανοήσουν και να αναγνωρίσουν συναισθήματα και τη διαφορετική έντασή τους. Να εξοικειωθούν με την έκφραση των συναισθημάτων τους.

Υλικά: δεν απαιτούνται υλικά

Συνιστώμενος αριθμός συμμετεχόντων: (παιδιά): 10-12

Συνιστώμενος αριθμός εκπαιδευτών/τριών & προτεινόμενες ειδικότητες: παιδαγωγός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και ψυχολόγος ή ειδικός/η σε θέματα παιδικής προστασίας ή κοινωνικός/η λειτουργός.

Μέση διάρκεια: 50-60 λεπτά

Πριν ξεκινήσετε: δημιουργήστε πολύχρωμες κάρτες που αναγράφουν διαφορετικά συναισθήματα.

Περιγραφή: τοποθετήστε τις κάρτες με τα διαφορετικά συναισθήματα σε ένα καλάθι. Τοποθετήστε περισσότερες κάρτες από τον αριθμό των παιδιών. Ζητήστε από κάθε παιδί να διαλέξει μία κάρτα και να προσπαθήσει να παρουσιάσει το συναίσθημα χρησιμοποιώντας παντομίμα. Μπορούν να επιλέξουν μια άλλη κάρτα από το καλάθι, αν δεν αισθάνονται σίγουρα ή άνετα με αυτή που διάλεξαν αρχικά. Ζητήστε από τα άλλα παιδιά να αναγνωρίσουν το συναίσθημα. Επιπλέον, ρωτήστε σε ποιες περιστάσεις εκφράζεται το κάθε συναίσθημα με βάση την εμπειρία του κάθε παιδιού.

Αναστοχασμός: ενθαρρύνετε τα παιδιά να μιλήσουν για τις δικές τους εμπειρίες σχετικά με τα συναισθήματα που βίωσαν κατά τη διάρκεια της άσκησης. Επισημάνετε ότι όλα τα συναισθήματα βιώνονται και εκφράζονται με παρόμοιους τρόπους και από τα αγόρια και από τα κορίτσια.

Τι συμβαίνει με την ισότητα των φύλων;

Στόχος: να ξεκινήσει μια συζήτηση για την ισότητα των φύλων. Επιτρέψτε στα παιδιά να μοιραστούν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους σχετικά με αυτό.

Υλικά: φορητός υπολογιστής/προβολέας

Συνιστώμενος αριθμός συμμετεχόντων (παιδιά): 10-12

Συνιστώμενος αριθμός εκπαιδευτών/τριών & προτεινόμενες ειδικότητες : παιδαγωγός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και ψυχολόγος ή ειδικός/η σε θέματα παιδικής προστασίας ή κοινωνικός/η λειτουργός.

Μέση διάρκεια: 45 λεπτά

Πριν ξεκινήσετε: δημιουργήστε ένα χαλαρό κλίμα για τα παιδιά.

Περιγραφή: χρησιμοποιήστε οπτικοακουστικό υλικό για να ξεκινήσετε μια συζήτηση σχετικά με το φύλο και την ισότητα των φύλων. Θα προβληθούν μερικά σύντομα βίντεο σχετικά με την ισότητα των φύλων. Ακολουθεί ανοιχτή συζήτηση (τι κατάλαβαν, τι τους εντυπωσίασε, τι δεν τους άρεσε, κλπ.).

Αναστοχασμός: δώστε χρόνο στα παιδιά για να γράψουν ή να ζωγραφίσουν τους προβληματισμούς, τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους εμπνεόμενα από τα βίντεο. Ενθαρρύνετέ τα να σημειώσουν τα βασικά μηνύματα που έλαβαν, τους προβληματισμούς που προέκυψαν. Τέλος, ενθαρρύνετε το κάθε παιδί να μοιραστεί αυτό που δημιούργησε με όλη την ομάδα.

Σύνδεσμοι προτεινόμενων βίντεο:

- <https://youtu.be/TWvJ3Dd2Y9M?si=O9qEIWWaep20IJ->
- <https://youtu.be/OLtsMicgZjI?si=zDiNw9d3k8MJ1fUM>
- https://www.youtube.com/watch?v=ilFvvFR_wAU
- https://www.youtube.com/watch?v=b2OckQ_mbiQ
- <https://www.youtube.com/watch?v=Ulh0DnFUGsk&list=PLqjdH6tAFz-FYpKJSboe3prckuRPgmOst>

Ενότητα 3: Φύλα και κοινωνία

Δραστηριότητες για παιδιά 2-6 ετών

Διασκέδαση στο σπίτι

Στόχος: να γνωρίσουν και να εμπλακούν σε διάφορες οικιακές εργασίες/δραστηριότητες και να κατανοήσουν ότι η φροντίδα του σπιτιού και οι καθημερινές δουλειές δεν έχουν φύλο.

Υλικά: σύνεργα καθαρισμού κατάλληλα για την ηλικία του παιδιού (π.χ. σκούπα κατάλληλη για το μέγεθος του παιδιού, φαράσι, σφουγγαρίστρα, μαλακό πανί), ρουχισμός (π.χ. ποδιές, φόρμες εργασίας, γάντια, τσάντες, στολές), παιχνίδια κουζίνας (π.χ. παιχνίδια μαγειρικής), ασφαλή εργαλεία (κατσαβίδια σε μορφή παιχνιδιού και παιχνίδια κηπουρικής).

Συνιστώμενος αριθμός συμμετεχόντων (παιδιά): 2-8

Συνιστώμενος αριθμός εκπαιδευτών/τριών & προτεινόμενες ειδικότητες: ένας/μία παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας, ένας/μία εκπαιδευτικός. Προτείνεται και τρίτος /η εκπαιδευτής/τρια.

Μέση διάρκεια: 45 λεπτά

Πριν ξεκινήσετε: τοποθετήστε τα παιχνίδια στο κέντρο του χώρου και όλα τα διαθέσιμα ρούχα σε ένα καλάθι. Φτιάξτε ετικέτες διαφορετικών χρωμάτων, δώστε τους ονόματα χώρων "π.χ. το κόκκινο σπίτι, το θερμκήπιο" και τοποθετήστε τις ετικέτες σε διαφορετικές γωνίες/ σημεία στον χώρο.

Περιγραφή: χωρίστε τα παιδιά σε ζευγάρια. Πείτε στα παιδιά ότι σήμερα θα έχουν μια διασκεδαστική "οικογενειακή ημέρα", κατά την οποία θα συνεργαστούν σε βασικές οικιακές εργασίες. Ζητήστε τους να επιλέξουν ένα συγκεκριμένο αριθμό παιχνιδιών από τα διαθέσιμα, προκειμένου να βοηθήσουν σε μια συγκεκριμένη οικιακή δραστηριότητα. Κατανείμειτε τα παιδιά σε διάφορες οικιακές εργασίες και ζητήστε από καθένα από αυτά να ολοκληρώσει μια συγκεκριμένη εργασία στο νοικοκυριό τους, ανάλογα με τα παιχνίδια που έχουν επιλέξει. Δώστε τους 15 λεπτά για να ολοκληρώσουν αυτή την εργασία. Στη συνέχεια, προτρέψτε τα παιδιά να ανταλλάξουν παιχνίδια και ρόλους. Παραχωρήστε άλλα 15 λεπτά για να ασχοληθούν με τα νέα παιχνίδια και να ολοκληρώσουν την αντίστοιχη εργασία.

Αναστοχασμός: συγκεντρώστε τα παιδιά και συζητήστε σχετικά με τη δραστηριότητα θέτοντας συγκεκριμένες ερωτήσεις όπως:

"Με τι σου άρεσε περισσότερο να παίζεις;"

"Πώς σου φάνηκε όταν αντάλλαξες παιχνίδια; Σου άρεσε;"

"Ξέρεις ότι τόσο τα αγόρια όσο και τα κορίτσια αναλαμβάνουν αυτά τα καθήκοντα;"

Συμβουλές για μικρότερες ηλικίες! Επιλέξτε οικιακές εργασίες που είναι κατάλληλες για την ηλικία των παιδιών και εύκολες να τις κατανοήσουν και να τις εκτελέσουν. Για παράδειγμα, μπορείτε να τα καλέσετε να στρώσουν το τραπέζι, να μαζέψουν τα παιχνίδια τους ή να προσποιηθούν ότι κάνουν καθαριότητα. Ξεκινήστε επιδεικνύοντας τις εργασίες είτε μόνοι σας είτε με τη βοήθεια ενός επιπλέον εκ των συντονιστών.

«Όταν μεγαλώσω, θέλω να γίνω...»

Στόχος: να ενισχυθεί η ιδέα στα μικρά παιδιά ότι μπορούν να επιδιώξουν οποιαδήποτε καριέρα ή ρόλο επιθυμούν ανεξάρτητα από το φύλο τους.

Υλικά : ζωγραφισμένες εικόνες ή κάρτες με αγόρια και κορίτσια σε διάφορα επαγγέλματα ευκολονόητα για παιδιά (π.χ. γιατρός, δάσκαλος/α, μάγειρας/ισσα, τραγουδιστής/τρια), μεγάλο χαρτόνι ή πίνακας, μαρκαδόροι, κηρομπογιές ή χρωματιστά μολύβια, αυτοκόλλητα χαρτάκια σημειώσεων ή αυτοκόλλητες ετικέτες.

Συνιστώμενος αριθμός συμμετεχόντων (παιδιά): 4-12

Συνιστώμενος αριθμός εκπαιδευτών/τριών & προτεινόμενες ειδικότητες: ένας/μία παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας και ένας/μία εκπαιδευτικός. Προτείνεται τρίτος/η εκπαιδευτής/τρια.

Μέση διάρκεια: 45 λεπτά

Πριν ξεκινήσετε: τοποθετήστε τις ζωγραφισμένες εικόνες ή τις κάρτες στον πίνακα. Επιλέξτε όσο το δυνατόν περισσότερες εικόνες με διάφορα επαγγέλματα, που τα παιδιά αυτής της ηλικίας μπορούν να ταυτιστούν. Συνιστάται να χρησιμοποιήσετε εικόνες που παρουσιάζουν και γυναίκες σε παραδοσιακά ανδρικά επαγγέλματα και αντίστροφα, προκειμένου να δημιουργηθεί μια ποικιλόμορφη αντίληψη για τα επαγγέλματα.

Περιγραφή: συγκεντρώστε τα παιδιά σε έναν κύκλο. Ξεκινήστε εξηγώντας τους τα διάφορα επαγγέλματα και τα χαρακτηριστικά του κάθε επαγγέλματος. Ρωτήστε τα αν γνωρίζουν κάποιον που ασκεί κάποιο από αυτά τα επαγγέλματα. Μοιράστε τα αυτοκόλλητα χαρτάκια σημειώσεων ή τις αυτοκόλλητες ετικέτες στα παιδιά και ζητήστε τους να γράψουν το όνομά τους στο αυτοκόλλητο χαρτάκι και να το βάλουν κάτω από το επάγγελμα που προτιμούν περισσότερο. Ρωτήστε τα γιατί επέλεξαν αυτό το επάγγελμα και ενθαρρύνετε τα να συσχετιστούν με επαγγέλματα που δεν σχετίζονται παραδοσιακά με κάποιο φύλο (π.χ. "Βλέπω ότι πολλά αγόρια στην τάξη θέλουν να γίνουν πυροσβέστες. Τα κορίτσια; Το έχετε σκεφτεί ποτέ αυτό;").

Αναστοχασμός: ρωτήστε κάθε παιδί ποιο από τα επαγγέλματα δεν θέλει να κάνει και γιατί. Ρωτήστε τα αν μπορούν να φανταστούν κάποιον στην τάξη να ασκεί αυτό το επάγγελμα και ενθαρρύνετε τα να εξηγήσουν το γιατί. Τονίστε ότι όλοι μπορούν να γίνουν ό,τι ονειρεύονται ανεξάρτητα από το φύλο τους.

Συμβουλές για μικρότερες ηλικίες! Μοιραστείτε λιγότερες και απλές κάρτες επαγγελματών, χρησιμοποιήστε μόνο ζωγραφισμένες εικόνες επαγγελματών ουδέτερου φύλου. (π.χ. ζώα σε διαφορετικά επαγγέλματα). Εξηγήστε με απλά λόγια τι κάνει το κάθε επάγγελμα και εμπλέξτε τα παιδιά σε μια συζήτηση σχετικά με τους ρόλους. Κάντε ερωτήσεις όπως: "Τι θα ήθελες να γίνεις όταν μεγαλώσεις;" Πείτε τους ότι όλοι οι άνθρωποι μπορούν να γίνουν ό,τι ονειρεύονται.

Παιχνίδια για όλους

Στόχος: να βοηθηθούν τα παιδιά να έρθουν σε επαφή με διαφορετικά ομαδικά παιχνίδια και να κατανοήσουν ότι το παιχνίδι δεν έχει σχέση με το φύλο.

Υλικά: μπάλα για ποδόσφαιρο, μπάλα του μπάσκετ (αν υπάρχει καλάθι), σχοινί, στεφάνι ρυθμικής (χούλα χουπ).

Συνιστώμενος αριθμός συμμετεχόντων (παιδιά): 4-10

Συνιστώμενος αριθμός εκπαιδευτών/τριών & προτεινόμενες ειδικότητες: δυο παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας. Προτείνεται τρίτος/η εκπαιδευτής/τρια που συνίσταται να είναι γυμναστής/τρια.

Μέση διάρκεια: 45 λεπτά

Πριν ξεκινήσετε: οριοθετήστε καθορισμένες περιοχές, όπως "περιοχή ποδοσφαίρου", "περιοχή για σχοινάκι" και "περιοχή για στεφάνι". Βεβαιωθείτε ότι κάθε περιοχή είναι καλά καθορισμένη με σήμανση ή κώνους.

Περιγραφή: ξεκινήστε συγκεντρώνοντας όλα τα παιδιά σε κύκλο και εξηγώντας τη δραστηριότητα. Κάθε ομάδα θα πρέπει να έχει έναν/μία εκπαιδευτή/τρια. Αναθέστε σε κάθε ομάδα έναν από τους καθορισμένους χώρους και δώστε τους οδηγίες για το πώς να παίξουν το αντίστοιχο παιχνίδι (π.χ. μπάσκετ, άλμα με σχοινάκι, χούλα χουπ, ποδόσφαιρο). Δώστε 10 λεπτά στα παιδιά για να παίξουν αυτό το παιχνίδι. Μετά τη λήξη του χρόνου, σφυριξτε ή χρησιμοποιήστε κάποια άλλη ένδειξη για να υποδείξετε ότι ήρθε η ώρα οι ομάδες να περάσουν στον επόμενο χώρο δραστηριότητας. Βεβαιωθείτε ότι όλες οι ομάδες έχουν την ευκαιρία να δοκιμάσουν κάθε παιχνίδι.

Αναστοχασμός: κάντε μια συζήτηση σχετικά με τα παιχνίδια που έπαιξαν τα παιδιά και πώς όλα ήταν κατάλληλα για όλους ανεξαρτήτως φύλου. Κάντε ερωτήσεις ξεκινώντας από το ποιο παιχνίδι τους άρεσε

περισσότερο. Ρωτήστε τα αν ασχολήθηκαν με παιχνίδια που δεν είχαν παίξει στο παρελθόν και αν τους άρεσαν. Επισημάνετε τη σημασία της ίσης αντιμετώπισης με σεβασμό απέναντι σε όλους. Τονίστε ότι δεν υπάρχουν παιχνίδια ειδικά για "αγόρια" ή "κορίτσια", αλλά ότι όλα τα παιχνίδια υπάρχουν για να τα απολαμβάνουν όλα τα παιδιά.

 Συμβουλές για μικρότερες ηλικίες! Επιλέξτε παιχνίδια που έχουν απλούς κανόνες και που είναι εύκολα για τα μικρά παιδιά να τα κατανοήσουν, όπως το να πετάνε μια μπάλα ή να περάσουν μέσα από ένα χούλα χουπ.

Πάμε, fashionistas!

Στόχος: να κατανοήσουν τα στερεότυπα σχετικά με τις επιλογές ρούχων, να κατανοήσουν ότι όλα τα είδη ρουχισμού είναι για όλους,

Υλικά: λευκό και χρωματιστό χαρτί, χρωματιστοί μαρκαδόροι, διάφορα τυπωμένα σχέδια ρούχων, ψαλίδι, κόλλα, ταινία, μεγάλο τραπέζι. (Αν υπάρχει η δυνατότητα, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε μαγνητικές φιγούρες ανθρώπων και ρούχων).

Συνιστώμενος αριθμός συμμετεχόντων (παιδιά): 10-12

Συνιστώμενος αριθμός εκπαιδευτών/τριών & προτεινόμενες ειδικότητες: ένας/μία παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας και ένας/ μία εκπαιδευτής/τρια. Προτείνεται τρίτος/η εκπαιδευτής/τρια.

Μέση διάρκεια: 60 λεπτά

Πριν ξεκινήσετε: κόψτε το χαρτί σε σχήματα ανθρώπινου σώματος. Φτιάξτε δύο φιγούρες για κάθε παιδί. Κόψτε επίσης διαφορετικά στυλ παιδικών ρούχων (μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν μαγνητικές φιγούρες σώματος και ρούχων).

Περιγραφή: τα παιδιά κάθονται γύρω από το τραπέζι και βάζουν στο κέντρο όλα τα χάρτινα ρούχα και τα ψαλίδια, την κόλλα και τα χρωματιστά χαρτιά. Δώστε σε κάθε παιδί από μια χάρτινη φιγούρα σώματος και ζητήστε τους να ζωγραφίσουν ένα αγόρι ή ένα κορίτσι. Στη συνέχεια, πείτε τους να χρησιμοποιήσουν τα διαθέσιμα υλικά για να ντύσουν τη φιγούρα τους με τον τρόπο που ένα αγόρι ή ένα κορίτσι θα ντυνόταν

κανονικά για ένα πάρτι. Δώστε τους μέχρι και 15 λεπτά για να ντύσουν τη φιγούρα τους. Δώστε τους τη δεύτερη χάρτινη φιγούρα σώματος και πείτε τους αυτή τη φορά να ντύσουν το αγόρι ή το κορίτσι του πάρτι τους, όσο ελεύθερα θέλουν. Ενθαρρύνετέ τα να χρησιμοποιήσουν τη φαντασία τους και να βάλουν χρώμα. Δώστε άλλα 15 λεπτά σε αυτό το μέρος της δραστηριότητας.

Αναστοχασμός: Ζητήστε από τα παιδιά να τοποθετήσουν τη μία φιγούρα δίπλα στην άλλη. Στη συνέχεια, πείτε τους να τις παρατηρήσουν και ρωτήστε τα, ποιες είναι οι διαφορές μεταξύ των δύο. Γιατί αποφάσισαν να φτιάξουν τη δεύτερη με διαφορετικό τρόπο; Ενθαρρύνετε τα παιδιά να εκφράσουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους. Επισημάνετε την ιδέα ότι τα ρούχα είναι για όλους και ότι δεν υπάρχουν "αγορίστικα χρώματα" ή "κοριτσίστικα χρώματα στα ρούχα".

Συμβουλές για μικρότερες ηλικίες! Επιλέξτε μαγνητική έκδοση των υφασμάτων και των φιγούρων του σώματος. Συμπεριλάβετε μόνο το πρώτο μέρος της δραστηριότητας. Ντύστε τις φιγούρες μαζί με τα παιδιά με μη στερεοτυπικούς τρόπους.

Αντιστροφή ρόλων στα παραμύθια - Μια νέα ιστορία

Στόχος: να εντοπίσουν τα παιδιά στερεοτυπικούς ρόλους και χαρακτήρες σε κάθε παραμύθι ή ιστορία.

Υλικά: μια κλασική ιστορία ή ένα παραμύθι (π.χ. η Ωραία Κοιμωμένη, η Χιονάτη, η Κοκκινোসκουφίτσα).

Συνιστώμενος αριθμός συμμετεχόντων (παιδιά): 10-12

Συνιστώμενος αριθμός εκπαιδευτών/τριών & προτεινόμενες ειδικότητες: ένας/μία παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας, ένας/μία εκπαιδευτής/τρια. Προτείνεται τρίτος/η εκπαιδευτής/τρια.

Μέση διάρκεια: Διάρκεια: 45 λεπτά

Πριν ξεκινήσετε: διαβάστε μια φορά το παραμύθι με αντίστροφους τους ρόλους των χαρακτήρων για να εξοικειωθείτε.

Περιγραφή: συγκεντρώστε τα παιδιά σε έναν κύκλο. Επιλέξτε ένα κλασικό παραμύθι, αφηγηθείτε το και συμπεριλάβετε τα παιδιά στη διαδικασία. Ζητήστε τους να μοιραστούν μαζί σας αποσπάσματα του παραμυθιού, αν το γνωρίζουν. Στη συνέχεια, πείτε τους ότι θα ξαναδιαβάσετε το παραμύθι αλλά με μια

ανατροπή. Ξεκινήστε την ιστορία παρουσιάζοντας αντιστραμμένους τους ρόλους των δύο φύλων. Ζητήστε από τα παιδιά να συμμετάσχουν, παίζοντας μέρος της ιστορίας και των διαλόγων της.

Αναστοχασμός: κάντε μια συζήτηση σχετικά με το παραμύθι που επιλέχθηκε και τους στερεοτυπικούς ρόλους και χαρακτήρες που υπάρχουν στην ιστορία. Καθοδηγήστε τη συζήτηση με ερωτήσεις όπως: "Τι άλλαξε στις δύο ιστορίες ;". "Πώς σας έκανε να αισθανθείτε;" "Άλλαξαν οι χαρακτήρες;" "Ποια ιστορία σας άρεσε περισσότερο; Γιατί;" Συζητήστε τη σημασία της αναγνώρισης του τρόπου με τον οποίο μπορούμε να αλλάξουμε τον τρόπο που σκεφτόμαστε για το πώς αναμένεται να αντιδράσουν οι άνδρες/γυναίκες, τα αγόρια και τα κορίτσια. Υπογραμμίστε ότι δεν είναι "είτε το ένα είτε το άλλο"- αλλά ότι ένας κόσμος ισότητας των φύλων είναι ένας κόσμος όπου αλλάζουμε μαζί.

Συμβουλές για μικρότερες ηλικίες! Επιλέξτε απλά και κατανοητά παραμύθια. Αφηγηθείτε την ιστορία απευθείας με την ανατροπή.

Πολύχρωμες συν-δημιουργίες

Στόχος: να αμφισβητήσουν τις στερεοτυπικές εικασίες σχετικά με τις προτιμήσεις των φύλων. Να συνεργαστούν και να συζητήσουν για την ισότητα.

Υλικά: τρία έως πέντε λευκά μπλουζάκια, μπογιά για ρούχα σε διάφορα χρώματα, μεγάλο τραπέζι/τραπέζια, κάλυμμα για τα τραπέζια, πινέλα ζωγραφικής.

Συνιστώμενος αριθμός συμμετεχόντων (παιδιά): 6-10

Συνιστώμενος αριθμός εκπαιδευτών/τριών & προτεινόμενες ειδικότητες: ένας/μία παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας, ένας/μία εκπαιδευτής/τρια. Προτείνεται τρίτος/η εκπαιδευτής/τρια.

Μέση διάρκεια: 50-60 λεπτά

Πριν ξεκινήσετε: φτιάξτε το μεγάλο τραπέζι/τραπέζια και βάλτε το κατάλληλο κάλυμμα.

Περιγραφή: χωρίστε τα παιδιά σε ζευγάρια. Δώστε ένα μπλουζάκι σε κάθε ζευγάρι. Ζητήστε από κάθε παιδί να ζωγραφίσει τη μία πλευρά της μπλούζας. Αφήστε τα να ζωγραφίσουν ελεύθερα, χρησιμοποιώντας όλα τα διαθέσιμα χρώματα. Μπορούν να δημιουργήσουν κάτι με κοινή θεματική ή να ζωγραφίσουν κάτι δικό τους.

Δώστε τους 30 λεπτά για να ολοκληρώσουν τη ζωγραφική. Κρεμάστε όλα τα μπλουζάκια το ένα δίπλα στο άλλο.

Αναστοχασμός: ζητήστε από κάθε παιδί να εξηγήσει τι δημιούργησε και γιατί είναι σημαντικό γι' αυτό. Ενθαρρύνετε συζητήσεις σχετικά με την ποικιλομορφία στη ζωγραφική τους: πώς μπορούν δύο ξεχωριστά μέρη να συνδεθούν μεταξύ τους. Συζητήστε σχετικά με τη διαφορετική παλέτα χρωμάτων που χρησιμοποίησαν τα παιδιά, παρατηρήστε τις προτιμήσεις τους, επισημάνετε ότι όλα τα χρώματα είναι για όλα τα παιδιά. Εντοπίστε τυχόν προκαταλήψεις που σχετίζονται με το φύλο και μπορεί να επηρέασαν τις επιλογές του θέματος ή των χρωμάτων της ζωγραφιάς τους. Τονίστε ότι όλα μπορούν να αναδείξουν κάτι διαφορετικό και πόσο σημαντική είναι η αποδοχή και ο σεβασμός των επιλογών των άλλων.

Συμβουλές για μικρότερες ηλικίες! Απλοποιήστε τη διαδικασία. Τα παιδιά ζωγραφίζουν το περιγράμμα του χεριού τους σε διάφορα μη στερεοτυπικά ως προς το φύλο χρώματα.

Δραστηριότητες για παιδιά 7-11 ετών

Όλοι ίσοι, όλοι διαφορετικοί: Σπάζοντας τα στερεότυπα μέσω της μουσικής

Στόχος: να εκτιμηθεί η διαφορετικότητα και να αμφισβητηθούν τα έμφυλα στερεότυπα. Μέσω της μουσικής, μπορούμε να οικοδομήσουμε υγιείς ανθρώπινες σχέσεις.

Υλικά: ηλεκτρονικός υπολογιστής ή άλλη συσκευή αναπαραγωγής ήχου. Απαιτείται μεγάλος ανοιχτός χώρος.

Συνιστώμενος αριθμός συμμετεχόντων (παιδιά): 10-12

Συνιστώμενος αριθμός εκπαιδευτών/τριών & προτεινόμενες ειδικότητες: ένας/ μια παιδαγωγός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ένας/μια εκπαιδευτής/τρια.

Μέση διάρκεια: 60 - 90 λεπτά

Πριν ξεκινήσετε: επιλέξτε ένα κατάλληλο τραγούδι με απλούς στίχους που μιλούν για ισότητα και διαφορετικότητα.

Περιγραφή: συγκεντρώστε τα παιδιά και εξηγήστε το σκοπό της δραστηριότητας: να αντιληφθούν ότι ανεξαρτήτως φυλής, θρησκείας, ή φύλου, μπορούμε όλοι να σεβόμαστε ο ένας τον άλλον και να είμαστε φίλοι. Παίξτε το επιλεγμένο τραγούδι και διδάξτε στα παιδιά τους στίχους και τη μελωδία. Τα παιδιά που μπορούν να διαβάσουν μπορούν να έχουν τους στίχους εκτυπωμένους μπροστά τους. Επιλέξτε τραγούδια που είναι απλά και κατανοητά για όλα τα παιδιά. Χρησιμοποιήστε απλές κινήσεις των χεριών ή χειρονομίες για να το κάνετε διαδραστικό και ελκυστικό. Ενθαρρύνετε τα παιδιά να τραγουδήσουν παράλληλα και να επαναλαμβάνουν τους στίχους μέχρι να νιώσουν άνετα. Κάντε μια σύντομη συζήτηση σχετικά με το μήνυμα του τραγουδιού, καθώς και ερωτήσεις όπως: Τι μάθατε από το τραγούδι; Γιατί είναι σημαντικό να φερόμαστε σε όλους με ευγένεια και σεβασμό;

Χορογραφία: δημιουργήστε ένα απλό χορευτικό που να ταιριάζει με το θέμα του τραγουδιού. Χωρίστε το χορό σε εύκολα βήματα κατάλληλα για διαφορετικές ηλικιακές ομάδες. Εξασκηθείτε στο χορό μαζί τους μέχρι τα παιδιά να νιώσουν σίγουρα. Εκτελέστε το τραγούδι και τον χορό, τονίζοντας το μήνυμα της διαφορετικότητας και της ισότητας των φύλων.

Αναστοχασμός: μετά την παράσταση, συγκεντρώστε τα παιδιά και ρωτήστε τα πώς ένιωσαν για τη δραστηριότητα και τι έμαθαν. Ενθαρρύνετε τα να μοιραστούν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους σχετικά με το τι έχει μεγαλύτερη σημασία στις ανθρώπινες σχέσεις.

Ενδεικτικά δείτε παρακάτω παιδικά τραγούδια που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στη δραστηριότητα αυτή. Ωστόσο, ανάλογα με τη σύνθεση της ομάδας (ηλικία, γλωσσικές δεξιότητες κ.λπ.) μπορεί να χρησιμοποιηθεί οποιοδήποτε τραγούδι με σχετικό περιεχόμενο:

- Αγγλικά: https://youtu.be/vbHQ-OS9_G0?si=LdzyL@2owPDunlsb
- Ελληνικά: <https://www.youtube.com/watch?v=LgDbiz5Fq6A>
- Ιταλικά: <https://www.youtube.com/watch?v=AlfUkhsA0BU>

Πρόσκληση σε δείπνο

Στόχος: να προβληματιστούν σχετικά με την ισότιμη συμμετοχή στις δραστηριότητες του νοικοκυριού.

Υλικά: ρούχα (π.χ. ποδιές, γάντια, σακούλες), είδη οικιακής χρήσης, συμπεριλαμβανομένων των πλαστικών παιχνιδιών μαγειρικής και μαχαιροπήρουνων. Δύο τραπέζια και καρέκλες.

Συνιστώμενος αριθμός συμμετεχόντων (παιδιά): 4-10

Συνιστώμενος αριθμός εκπαιδευτών/τριών & προτεινόμενες ειδικότητες: ένας/ μια παιδαγωγός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ένας/μια εκπαιδευτής/τρια.

Μέση διάρκεια: 50 λεπτά.

Πριν ξεκινήσετε: φτιάξτε δύο ξεχωριστούς χώρους με δύο τραπέζια και καρέκλες.

Περιγραφή: χωρίστε τα παιδιά σε νοικοκυριά και εξηγήστε ότι κάθε νοικοκυριό πρέπει να προετοιμαστεί για ένα δείπνο και να προσκαλέσει το άλλο νοικοκυριό. Καθορίστε ρόλους και καθήκοντα για κάθε παιδί. Φροντίστε να αναθέσετε καθήκοντα που διαφέρουν από τους στερεοτυπικούς ρόλους που σχετίζονται με το φύλο (π.χ. ένα κορίτσι να αγοράζει προϊόντα και ένα αγόρι να μαγειρεύει). Κατανείμειτε τους ρόλους και τα καθήκοντα με προσοχή, δίνοντας σε κάθε παιδί μια ευκαιρία να συμμετέχει. Αφιερώστε είκοσι λεπτά για αυτό το μέρος της δραστηριότητας. Στη συνέχεια, κάθε νοικοκυριό επισκέπτεται το άλλο και κάθεται για δείπνο. Δώστε 10 λεπτά για την ανταλλαγή εμπειριών και συζήτηση.

Αναστοχασμός: ρωτήστε τα παιδιά αν και τι τους άρεσε στη δραστηριότητα. Συζητήστε για το πώς αισθάνθηκαν για τους ρόλους και τα καθήκοντα που τους ανατέθηκαν. Συνοψίστε το κύριο μήνυμα της δραστηριότητας: ο καταμερισμός των ευθυνών στις οικιακές εργασίες προάγει την ομαδική εργασία, την ενδυνάμωση και την ισότητα των φύλων στην οικογένεια.

Στον δρόμο προς την ισότητα

Στόχος: να κατανοήσουν ότι η επαγγελματική ανάπτυξη και σταδιοδρομία είναι πέρα από το φύλο.

Υλικά: κόκκινη κολλητική ταινία, κάρτα ερωτήσεων. Απαιτείται εξωτερικός χώρος.

Συνιστώμενος αριθμός συμμετεχόντων (παιδιά): 8-12

Συνιστώμενος αριθμός εκπαιδευτών/τριών & προτεινόμενες ειδικότητες: ένας/μια παιδαγωγός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ένας/μια εκπαιδευτής/τρια.

Μέση διάρκεια: 45 λεπτά

Πριν ξεκινήσετε: τοποθετήστε κόκκινη κολλητική ταινία για να ορίσετε μια γραμμή τερματισμού. Προετοιμάστε την κάρτα με ένα σύνολο ερωτήσεων (δείτε παρακάτω προτεινόμενες ερωτήσεις).

Περιγραφή: χωρίστε τα παιδιά σε δύο ομάδες και βάλτε τα στη σειρά. Κάθε ζευγάρι παιδιών με τη σειρά του πρέπει να ξεκινήσει έναν αγώνα τρεξίματος. Το πρώτο παιδί που θα τερματίσει θα πρέπει να απαντήσει

σε μια κλειστού τύπου ερώτηση. Αν το παιδί δώσει τη σωστή απάντηση, κάνει στην άκρη. Το παιδί που τερματίζει δεύτερο, πηγαίνει στο τέλος της γραμμής της ομάδας του. Η ομάδα που κερδίζει είναι αυτή που έχει όλους τους παίκτες στην άκρη.

Προτεινόμενες ερωτήσεις: "Μπορεί ένα κορίτσι να γίνει πιλότος;"; "Το ουράνιο ανακαλύφθηκε από άνδρα ή γυναίκα;"; "Υπάρχει γυναίκα πρωθυπουργός στην Ευρώπη;"; "Μπορεί ένα αγόρι να πρωταγωνιστήσει σε μια παράσταση μπαλέτου;"; "Μπορεί ένας μπαμπάς να πάρει άδεια από τη δουλειά του, όταν γεννιέται ένα μωρό;"; "Μπορεί ένα αγόρι να γίνει νταντά;"; "Υπάρχει επαγγελματική μεικτή ομάδα ποδοσφαίρου ανδρών - γυναικών;"; "Ήταν άνδρας ή γυναίκα αυτός που άνοιξε τον πρώτο οίκο μόδας;";

Αναστοχασμός: μοιραστείτε με τα παιδιά τις σωστές απαντήσεις και δώστε πρόσθετες πληροφορίες για καθεμία από αυτές. Τονίστε ότι το να σπάσουμε τα στερεότυπα στην επαγγελματική ζωή, επιτρέπει σε όλους να διερευνήσουν ελεύθερα τα ενδιαφέροντα και τις ικανότητές τους.

Χτίζοντας μαζί

Στόχος: να προωθήσει τη συνεργασία και τη δημιουργικότητα ανεξάρτητα από το φύλο.

Υλικά: πηλός που στεγνώνει μόνος του, πλαστικά μπολ, νερό, προστατευτική επιφάνεια κάλυψης.

Συνιστώμενος αριθμός συμμετεχόντων (παιδιά): 2-10

Συνιστώμενος αριθμός εκπαιδευτών/τριών & προτεινόμενες ειδικότητες: ένας/μία παιδαγωγός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ένας/μία εκπαιδευτής/τρια.

Μέση διάρκεια: 90 λεπτά

Περιγραφή: χωρίστε τα παιδιά σε ζευγάρια και παρέχετε σε καθένα ζευγάρι πηλό και πλαστικά μπολ. Εξηγήστε ότι η αποστολή τους είναι να δημιουργήσουν δύο πανομοιότυπες κατασκευές με τον πηλό, όπως δύο σπίτια, το ένα υπό την καθοδήγηση του άλλου. Το ένα παιδί αναλαμβάνει το ρόλο του καθοδηγητή, ενώ το άλλο ακολουθεί τις οδηγίες και όταν ολοκληρωθεί η πρώτη κατασκευή οι ρόλοι αντιστρέφονται. Μόλις τα ζευγάρια ολοκληρώσουν τις κατασκευές τους, ζητήστε να τοποθετήσουν τις δύο κατασκευές τη μια δίπλα στην άλλη. Στη συνέχεια, ζητήστε από τα άλλα παιδιά να μαντέψουν ποια κατασκευή ανήκει σε κάθε ζευγάρι.

Αναστοχασμός: κάντε μια συζήτηση σχετικά με τη δραστηριότητα στην οποία συμμετείχαν τα παιδιά τονίζοντας ότι η δημιουργικότητα και η χειροτεχνία υπάρχουν ανεξάρτητα από το φύλο. Συζητήστε πώς η

αποστροφή από την ιδέα ότι οι δραστηριότητες είναι ειδικά φτιαγμένες για "αγόρια" ή "κορίτσια", προάγει τη συμπερίληψη και τη συντροφικότητα.

Ο υπερήρωάς μας, οι υπερδυνάμεις σας

Στόχος: να κατανοήσουν ότι υπάρχουν σωματικές διαφορές μεταξύ των δύο φύλων αλλά αυτές δεν επηρεάζουν τα επιτεύγματα.

Υλικά: δύο χαρτιά A3, χρωματιστοί μαρκαδόροι και μολύβια, χρωματιστά χαρτόνια A4, κόλλα

Συνιστώμενος αριθμός συμμετεχόντων (παιδιά): 4-10

Συνιστώμενος αριθμός εκπαιδευτών/τριών & προτεινόμενες ειδικότητες: ένας/μία παιδαγωγός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ένας/μία εκπαιδευτής/τρια.

Μέση διάρκεια: 90 λεπτά

Πριν ξεκινήσετε: σχεδιάστε δύο ανθρώπινες μορφές στο κέντρο δύο χαρτιών A3.

Περιγραφή: χωρίστε τα παιδιά σε δύο ομάδες και ζητήστε από τη μία ομάδα να δημιουργήσει έναν άνδρα υπερήρωα, και από την άλλη μια γυναίκα υπερηρωίδα. Καθοδηγήστε τα παιδιά να ορίσουν ένα όνομα, να καθορίσουν τη μοναδική υπερδύναμή τους και να αξιολογήσουν το επίπεδο ικανοτήτων τους (από 1 έως 5) σε έξι κατηγορίες: δύναμη, ευλυγισία, ταχύτητα, ακοή, όραση και όσφρηση. Το συνολικό σκορ δεν πρέπει να υπερβαίνει τους 20 πόντους. Καθορίστε χρονικό διάστημα 30 λεπτών για κάθε ομάδα, προκειμένου να δημιουργήσει τον χαρακτήρα της. Αφού ολοκληρώσουν, ζητήστε τους να ανταλλάξουν τις υπερδυνάμεις τους, αλλά όχι τους χαρακτήρες τους. Με τις νέες υπερδυνάμεις, καλέστε κάθε ομάδα να περιγράψει το καλύτερο επίτευγμα του υπερήρωα/της υπερηρωίδας της στην πόλη της.

Αναστοχασμός: βάλτε όλα τα παιδιά σ' έναν κύκλο. Συζητήστε πώς κάθε ομάδα επέλεξε αρχικά τα χαρακτηριστικά του υπερήρωά της/της υπερηρωίδας της. Ρωτήστε αν κάτι άλλαξε μετά την ανταλλαγή των υπερδυνάμεων και συζητήστε σχετικά με τα επιτεύγματά τους ανεξάρτητα από το φύλο τους.

Ας σπάσουμε την αλυσίδα

Στόχος: να κατανοήσουν τις κοινωνικές συνθήκες που αντιμετωπίζουν τα κορίτσια και τα αγόρια στην καθημερινή τους ζωή και να προάγουν διαφορετικούς τρόπους αντιμετώπισής τους.

Υλικά: ερωτήσεις που προετοιμάζονται από τους/τις εκπαιδευτικούς, προτείνεται η χρήση μιας μεγάλης αίθουσας διδασκαλίας, χαρτί, μαρκαδόροι.

Συνιστώμενος αριθμός συμμετεχόντων (παιδιά): 2-10

Συνιστώμενος αριθμός εκπαιδευτών/τριών & προτεινόμενες ειδικότητες: ένας/μία παιδαγωγός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ένας/μία εκπαιδευτής/τρια.

Μέση διάρκεια: 60 λεπτά

Πριν ξεκινήσετε: αξιοποιήστε τις τέσσερις γωνίες του χώρου. Κάθε γωνία θα πρέπει να έχει μια ετικέτα με τις ακόλουθες δηλώσεις: 1) Συμφωνώ, 2) Δεν ξέρω, 3) Το σκέφτομαι, 4) Διαφωνώ. Επιπλέον, οι υπεύθυνοι της δράσης θα πρέπει να έχουν ήδη προετοιμάσει τις ερωτήσεις που θα θέσουν.

Περιγραφή: τα παιδιά θα πρέπει να μετακινηθούν σε μία από τις τέσσερις γωνίες της τάξης, αφού ακούσουν τις ερωτήσεις που θα θέσουν οι υπεύθυνοι της δράσης. Προτεινόμενες ερωτήσεις : 1) Μόνο τα κορίτσια παίζουν με τις κούκλες, 2) Τα αγόρια δεν κλαίνε, 3) Τα αγόρια δεν φορούν φούστες, 4) Μια γυναίκα δεν μπορεί να είναι αφεντικό, 5) Μόνο τα αγόρια παίζουν ποδόσφαιρο, 6) Τα κορίτσια είναι αδύναμα και τα αγόρια είναι δυνατά, 7) Τα κορίτσια βοηθούν τις μητέρες τους· τα αγόρια βοηθούν τους πατεράδες τους, 8) Είναι καλύτερα να είσαι κορίτσι παρά αγόρι, 9) Όταν κάτι πάει στραβά, τα αγόρια είναι τα πρώτα που πρέπει να πάρουν την ευθύνη, 10) Τα αγόρια επιτρέπεται να βρίζουν, αλλά τα κορίτσια όχι, 11) Τα κορίτσια είναι πιο έξυπνα από τα αγόρια, 12) Τα κορίτσια κερδίζουν σε πολλά παιχνίδια γιατί έχουν την τάση να κλέβουν, 13) Είναι εντάξει για τα αγόρια να χτυπούν το ένα το άλλο, ενώ για τα κορίτσια δεν είναι σωστό, 14) Τα αγόρια είναι πιο τεμπέλικα από τα κορίτσια, 15) Τα κορίτσια είναι καλύτερα στο ψέμα από τα αγόρια.

Αναστοχασμός: αφού τεθεί η κάθε ερώτηση και τα παιδιά έχουν τοποθετηθεί σε κάθε γωνία, τα ρωτάμε πώς αισθάνονται γι' αυτό. Έχουν σοκαριστεί με αυτά που απάντησαν οι συμμαθητές τους; Ποιοι είναι οι λόγοι για τους οποίους έδωσαν την κάθε απάντηση; Πώς μπορούμε να διασφαλίσουμε ποια απάντηση είναι η "σωστή";

Δραστηριότητες για τη βελτίωση της επικοινωνίας

Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ενδέχεται να αντιμετωπίσετε συγκρούσεις ή κενά επικοινωνίας εντός της ομάδας. Παρακάτω παρουσιάζονται ορισμένες προτάσεις ή δραστηριότητες που μπορούν να σας βοηθήσουν να βελτιώσετε το επίπεδο επικοινωνίας της ομάδας.

Ομιλητής και ακροατής

Στόχος: να κατανοήσουν τη σημασία του να ακούς και να σε ακούνε.

Υλικά: δεν απαιτούνται υλικά

Αριθμός συμμετεχόντων (παιδιά): 10-12

Συνιστώμενος αριθμός εκπαιδευτών/τριών & προτεινόμενες ειδικότητες: ένας/μία παιδαγωγός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ένας/μία ψυχολόγος ή ειδικός/ή σε θέματα παιδικής προστασίας ή κοινωνικός/ή λειτουργός.

Μέση διάρκεια: 45 λεπτά

Πριν ξεκινήσετε: δεν απαιτείται περαιτέρω προετοιμασία.

Περιγραφή: χωρίστε τα παιδιά σε ζευγάρια και ζητήστε τους να καθίσουν το ένα απέναντι από το άλλο. Στη συνέχεια, ζητήστε από ένα παιδί να περιγράψει τα πράγματα που του/της αρέσουν να κάνει, ενώ το άλλο παιδί πρέπει να ακούει προσεκτικά και να επαναλαμβάνει αυτά που έχει πει ο/η συνομιλητής/τρια του. Αντιστρέψτε τους ρόλους, καλώντας το παιδί που έχει τον ρόλο του ακροατή να λειτουργήσει αδιάφορα προς τον/ την ομιλητή/τρια. Ενθαρρύνετε μια ανοιχτή συζήτηση σχετικά με το τι βοηθά και τι δυσκολεύει τη διαδικασία του να ακούμε κάποιον που μας μιλά. Εξετάστε τα συναισθηματικά αποτελέσματα του να ακούμε και να ακουγόμαστε, καθώς και πώς νιώθουμε όταν κάποιος μας ακούει ή δεν μας ακούει. Τέλος, καταγράψτε μαζί με τα παιδιά μια λίστα με κανόνες που θα πρέπει να ακολουθούν για τη βελτίωση της επικοινωνίας.

Αναστοχασμός: μιλήστε για την εμπειρία του να είσαι ακροατής και να εστιάζεις ενεργά στα λόγια και τα συναισθήματα του ομιλητή.

Συμβουλές για μικρότερες ηλικίες! Απλοποιήστε τη δραστηριότητα. Χρησιμοποιήστε σαφή και ξεκάθαρη γλώσσα για να εξηγήσετε τη δραστηριότητα. Για παράδειγμα, πείτε: "Ακούω σημαίνει να δίνω προσοχή, όταν μιλάει ο φίλος μου.", "Το να ακούω είναι σαν ένα διασκεδαστικό παιχνίδι, όπου μαθαίνουμε ο ένας για τον άλλον.", "Μιλάμε και ακούμε εναλλάξ, όπως ακριβώς παίζουμε ένα παιχνίδι." κ.λπ.

Μιλώντας χωρίς φωνή

Στόχος: να βοηθήσουμε τα παιδιά να συνειδητοποιήσουν ότι όλοι μπορούμε να επικοινωνούμε καλά ανεξάρτητα από τις διαφορές μας.

Υλικά: δεν απαιτούνται υλικά.

Συνιστώμενος αριθμός συμμετεχόντων (παιδιά): 10-12

Συνιστώμενος αριθμός εκπαιδευτών/τριών & προτεινόμενες ειδικότητες: ένας/μία παιδαγωγός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ένας/μία ψυχολόγος ή ειδικός/ή σε θέματα παιδικής προστασίας ή κοινωνικός/ή λειτουργός.

Μέση διάρκεια: 30 λεπτά.

Πριν ξεκινήσετε: δεν απαιτείται περαιτέρω προετοιμασία.

Περιγραφή: χωρίστε τα παιδιά σε ζευγάρια και βάλτε τα να καθίσουν το ένα απέναντι από το άλλο. Εξηγήστε τους ότι πρέπει να επικοινωνούν εναλλάξ με "ναι" ή "όχι" χωρίς να χρησιμοποιούν λόγια, μόνο με τη γλώσσα του σώματος με εκφραστικό τρόπο βάσει των συναισθημάτων τους.

Το κάθε παιδί θέτει στο άλλο τρεις ερωτήσεις που ξεκινούν:

- Σου αρέσει.....
- Θα ήθελες...
- Έχεις ποτέ...

Σκοπός είναι να ενθαρρύνουν τη μη-γλωσσική επικοινωνία και να εξασκηθούν στην αντίληψη των συναισθημάτων και την έκφραση χωρίς λόγια. Μετά την ολοκλήρωση της δραστηριότητας, συγκεντρώστε όλα τα παιδιά σε έναν κύκλο. Συζητήστε με τα παιδιά πώς αισθάνθηκαν κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας και τι τους δυσκόλεψε. Ενθαρρύνετε τα παιδιά να μοιραστούν τις εμπειρίες τους και να ανταλλάξουν σκέψεις

σχετικά με τη μη-γλωσσική επικοινωνία. Αυτή η συζήτηση θα μπορούσε να αναδείξει τη σημασία της σωματικής γλώσσας και της ευαισθησίας στα συναισθήματα κατά την επικοινωνία.

Αναστοχασμός: μια διαδικασία που μπορείτε να ακολουθήσετε είναι να ζητήσετε από τα παιδιά να μοιραστούν τι τους δυσκόλεψε κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας. Εστιάστε σε θέματα όπως η ερμηνεία των μη λεκτικών ενδείξεων ή η κατανόηση των προθέσεων του άλλου παιδιού. Μπορείτε να ρωτήσετε πώς αισθάνθηκαν κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας και εάν υπήρξαν στιγμές απογοήτευσης ή παρεξήγησης. Στη συνέχεια, συζητήστε πώς θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν αυτά τα ζητήματα. Ενθαρρύνετε τα παιδιά να προτείνουν ιδέες για τη βελτίωση της επικοινωνίας και της συνεργασίας στο μέλλον. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει πρακτικές για την αποφυγή παρεξηγήσεων, την αυξημένη προσοχή στις μη λεκτικές ενδείξεις ή την ανάπτυξη της ικανότητας να ακούμε προσεκτικά τους άλλους.

Συμβουλές για μικρότερες ηλικίες! Κρατήστε τις μη λεκτικές ενδείξεις απλές, όπως το νεύμα για το "ναι" και το κούνημα του κεφαλιού για το "όχι". Επιδείξτε πρώτα τις χειρονομίες και ενθαρρύνετε τα παιδιά να σας αντιγράψουν.

Πώς να αξιολογήσετε τον Αναλυτικό Οδηγό

Μετά την εφαρμογή του αναλυτικού οδηγού, είναι σημαντικό να λάβετε ανατροφοδότηση προκειμένου να εισαγάγετε βελτιώσεις στον τρόπο χρήσης του. Προτείνεται να καταγράψετε ανατροφοδότηση τόσο από τα παιδιά όσο και από τους εκπαιδευτές που συμμετέχουν στη διαδικασία.

Λήψη ανατροφοδότησης από τα παιδιά

Χρησιμοποιήστε διαδραστικούς τρόπους για να λάβετε ανατροφοδότηση από τα παιδιά. Με το παρόν προτείνεται μια δραστηριότητα για να μετρήσουμε την ικανοποίηση των παιδιών ηλικίας 5-11 ετών, καθώς συνήθως παρουσιάζουν πιο αναπτυγμένες γνωστικές δεξιότητες. Για τα παιδιά ηλικίας 2-4 ετών, οι εκπαιδευτές μπορούν να παρατηρήσουν τις αντιδράσεις, καθώς και το επίπεδο συμμετοχής κατά την εφαρμογή των δραστηριοτήτων.

Προτεινόμενη δραστηριότητα: “Σχεδιάσε το”

Στόχος: να λάβουμε ανατροφοδότηση σχετικά με τον αναλυτικό οδηγό.

Υλικά: μεγάλο χαρτόνι, υλικά χειροτεχνίας (μαρκαδόροι, χρωματιστά μολύβια, κηρομπογιές και αυτοκόλλητα με emojis), ταινία και κόλλα.

Συνιστώμενος αριθμός συμμετεχόντων (παιδιά): ανοικτό σε όλα τα παιδιά που συμμετέχουν στις δραστηριότητες.

Συνιστώμενος αριθμός εκπαιδευτών/τριών & προτεινόμενες ειδικότητες: ένας/μία παιδαγωγός πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ένας/μία ψυχολόγος ή ειδικός/ή σε θέματα παιδικής προστασίας ή κοινωνικός/ή λειτουργός.

Μέση διάρκεια: 45 λεπτά.

Περιγραφή: συγκεντρώστε όλα τα παιδιά γύρω από το/τα τραπέζι/α. Εξηγήστε στα παιδιά ότι θέλετε να μάθετε τι τους άρεσε περισσότερο στο αναλυτικό πρόγραμμα και πώς τους έκανε να νιώσουν. Τονίστε ότι τους ζητείται να εκφράσουν τις σκέψεις τους μέσα από ζωγραφιές και emojis. Μοιράστε σε κάθε παιδί τα υλικά, όπως μαρκαδόρους, χρωματιστά μολύβια, κηρομπογιές και μια ποικιλία αυτοκόλλητων με emojis. Ενθαρρύνετε τα παιδιά να σκεφτούν τις αγαπημένες δραστηριότητες του προγράμματος και πώς ένιωσαν. Υπενθυμίστε τους τις δραστηριότητες που έχουν υλοποιηθεί.

Ζητήστε τους να ζωγραφίσουν μια εικόνα που να αντιπροσωπεύει αυτό που τους άρεσε περισσότερο. Θα μπορούσε να είναι μια συγκεκριμένη δραστηριότητα, ένας χαρακτήρας, ή οποιαδήποτε πτυχή που βρήκαν ευχάριστη. Εκτός από τις ζωγραφιές, καλέστε τα παιδιά να επιλέξουν αυτοκόλλητα emojis που εκφράζουν καλύτερα την ικανοποίησή τους (χαρούμενες φάτσες, αστέρια, καρδιές κ.λπ.). Μόλις τα παιδιά ολοκληρώσουν τις ζωγραφιές τους και προσθέσουν emojis, βάλτε τα να συγκεντρωθούν γύρω από το μεγάλο χαρτόνι και ζητήστε από κάθε παιδί να μοιραστεί το έργο του και να εξηγήσει εν συντομία τι ζωγράφισε και γιατί του άρεσε. Εμπλέξτε τα παιδιά σε μια σύντομη συζήτηση σχετικά με την αφίσα.

Λήψη ανατροφοδότησης από τους εκπαιδευτές

Είναι σημαντικό να λαμβάνεται ανατροφοδότηση από τους υπεύθυνους διεξαγωγής των δραστηριοτήτων, ώστε να μπορούν να εισαχθούν αλλαγές κατάλληλα προσαρμοσμένες στις συγκεκριμένες ανάγκες τους.

Προτείνεται η διεξαγωγή ενός εργαστηρίου αναστοχασμού μετά την ολοκλήρωση του αναλυτικού προγράμματος. Παρακάτω επισυνάπτεται μια ενδεικτική ημερήσια διάταξη του εργαστηρίου. Απαιτείται εξωτερικός/η συντονιστής/τρια για τη διεξαγωγή του εργαστηρίου.

Προτεινόμενη Ατζέντα:

I. Εισαγωγή

- Καλωσόρισμα και παρουσίαση του σκοπού και των στόχων του εργαστηρίου.
- Αναγνώριση της σημασίας της ανατροφοδότησης για τη βελτίωση του αντίκτυπου του αναλυτικού οδηγού στην προώθηση της ισότητας των φύλων.

II. Στόχοι και σκοποί του αναλυτικού προγράμματος

- Επανεξέταση των στόχων και των σκοπών του αναλυτικού οδηγού για την προώθηση της ισότητας των φύλων.
- Κοινοποίηση στην ομάδα τυχόν αρχικών παρατηρήσεων ή εμπειριών σχετικά με τον βαθμό επίτευξης των στόχων των δράσεων του αναλυτικού οδηγού.

III. Περιεχόμενο του αναλυτικού οδηγού

- Αναστοχασμός σχετικά με το περιεχόμενο του αναλυτικού οδηγού και το υλικό που χρησιμοποιήθηκε.
- Συζήτηση σχετικά με τα πλεονεκτήματα και τις αδυναμίες του αναλυτικού οδηγού όσον αφορά τη συμμετοχή των παιδιών.

IV. Προκλήσεις

- Κοινοποίηση στην ομάδα των εμπειριών και των προκλήσεων που αντιμετωπίστηκαν κατά την εφαρμογή του αναλυτικού οδηγού.
- Εντοπισμός τυχόν υλικοτεχνικών ή πρακτικών δυσκολιών που αντιμετωπίστηκαν.

V. Επιπτώσεις και αποτελέσματα

- Συζήτηση σχετικά με τον αντίκτυπο του αναλυτικού οδηγού στα παιδιά.

VI. Καταλληλότητα για την ηλικία

- Διερεύνηση των ειδικών ηλικιακών αναγκών των παιδιών και του τρόπου με τον οποίο ο αναλυτικός οδηγός καλύπτει αυτές τις ανάγκες.

- Συζήτηση σχετικά με τυχόν προσαρμογές ή βελτιώσεις που θα μπορούσαν να γίνουν για να ταιριάζουν καλύτερα στις διάφορες ηλικιακές ομάδες.

VII. Ανατροφοδότηση και προτάσεις

- Ενθάρρυνση προς τους εκπαιδευτές να μοιραστούν τα σχόλιά τους, τις ανησυχίες τους και τις προτάσεις τους για τη βελτίωση του αναλυτικού οδηγού.
- Προώθηση της συζήτησης σχετικά με πιθανές τροποποιήσεις για την ενίσχυση της συνολικής αποτελεσματικότητας του αναλυτικού οδηγού.

VIII. Συμπεράσματα

- Σύνοψη των κύριων σημείων που συζητήθηκαν κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου.
- Ευχαριστίες και δήλωση της σημασίας της συμβολή των υπεύθυνων του συμμετείχαν.

Διαδικασία μέτρησης του Αντίκτυπου του Αναλυτικού Οδηγού

Περιγραφή της διαδικασίας

Η διενέργεια αξιολόγησης πριν και μετά την εφαρμογή ενός αναλυτικού οδηγού είναι απαραίτητη και εξυπηρετεί τους παρακάτω σκοπούς: παρέχει βασική κατανόηση των γνώσεων και των στάσεων των συμμετεχόντων πριν από την εμπλοκή τους στις δραστηριότητες, αξιολογεί την αποτελεσματικότητα του αναλυτικού οδηγού και εντοπίζει τομείς προς βελτίωση. Για να αξιολογηθεί ο αντίκτυπος του αναλυτικού οδηγού, είναι απαραίτητο να ακολουθηθεί μια συστηματική προσέγγιση που περιλαμβάνει τη λήψη ανατροφοδότησης, τόσο πριν όσο και μετά την εφαρμογή του, ακολουθώντας την ίδια διαδικασία.

Η διαδικασία περιλαμβάνει τη διεξαγωγή ομαδικών συζητήσεων με τα παιδιά και τους εκπαιδευτές πριν και μετά την υλοποίηση (Focus Group Discussions-FGDs). Οι συντονιστές της διαδικασίας αξιολόγησης θα πρέπει να καταγράφουν σχολαστικά όλες τις απαντήσεις που δίνονται, να παρατηρούν και να σημειώνουν τη σχετική μη λεκτική επικοινωνία.

Αφού συλλεχθούν τα δεδομένα, θα πρέπει να ομαδοποιηθούν οι απαντήσεις με βάση την κοινή θεματολογία και τις παρατηρούμενες τάσεις (π.χ. ερμηνείες που δίνουν τα παιδιά σε αντικείμενα, χρώματα, επαγγέλματα, ρούχα κ.λπ. με βάση το φύλο). Θα πρέπει να χρησιμοποιούνται κοινά κριτήρια ομαδοποίησης στα ευρήματα πριν και μετά την αξιολόγηση. Στη συνέχεια, θα εντοπιστούν οι τάσεις στις φάσεις αξιολόγησης και θα συγκριθούν μεταξύ τους. Οι αλλαγές θα πρέπει να σημειωθούν και να αντιμετωπιστούν προκειμένου να εκτιμηθεί ο αντίκτυπος.

Η συγκεκριμένη μέθοδος αξιολόγησης συνιστάται για παιδιά ηλικίας 5-11 ετών, καθώς συνήθως εκδηλώνουν πιο αναπτυγμένες γνωστικές δεξιότητες. Για τα παιδιά ηλικίας 2-4 ετών, οι εκπαιδευτές θα πρέπει να επικεντρωθούν στην παρατήρηση των τάσεων και των αλλαγών στη συμπεριφορά κατά τη διάρκεια της εφαρμογής του αναλυτικού οδηγού, ιδίως όσον αφορά την αλληλεπίδραση, την επικοινωνία και την κοινωνική αποδοχή μεταξύ των φύλων. Αυτές οι παρατηρήσεις θα πρέπει να περιλαμβάνονται ως σχόλια στα αποτελέσματα της συζήτησης και να ενσωματώνονται στην ανάλυση.

Προτεινόμενες ερωτήσεις πριν και μετά από την έρευνα

Συγκεντρώστε τα παιδιά και παρουσιάστε τη διαδικασία που θα ακολουθήσει. Οι συντονιστές θέτουν τις ερωτήσεις με απλό τρόπο και σημειώνουν τις διαφορετικές απαντήσεις που δόθηκαν. Συνιστάται η διεξαγωγή της δραστηριότητας από δύο συντονιστές,

- 1) Πιστεύετε ότι τα αγόρια και τα κορίτσια είναι ίδια ή διαφορετικά; Γιατί;

- 2) Μπορείτε να πείτε μερικά πράγματα που συνήθως αρέσουν στα αγόρια ή στα κορίτσια να κάνουν; Υπάρχουν δραστηριότητες που μπορούν να απολαύσουν μαζί και τα αγόρια και τα κορίτσια;

3) Ποιοι είναι οι αγαπημένοι σας ήρωες/αγαπημένες σας ηρωίδες ή χαρακτήρες; Είναι κυρίως αγόρια ή κορίτσια; Γιατί σας αρέσουν;

4) Πιστεύετε ότι κάποια ρούχα ή χρώματα είναι μόνο για αγόρια ή κορίτσια; Γιατί;

- Ναι
- Όχι

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

Αθηνά, Ζ, Σ. (2012). *Σύγχρονες προσεγγίσεις ενσωμάτωσης*. Αθήνα: Αθήνα: Πεδίο.

Ευαγγελία, Κ., και Παναγιώτα, Κ. (2008). *Οδηγός για την εισαγωγή των αρχών της ισότητας των φύλων στην εκπαίδευση*. Αθήνα.

Giannini-Belotti, E. (1977) *Από την πλευρά των κοριτσιών*. (Λ. Μοσχονά, μετάφραση). Αθηνά: Βέργο.

Στρατηγάκη Μ. (2022). «Εισαγωγή» στο *Social Policy*, 16, 5-9. Ανακτήθηκε από <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/eeekp/article/view/30584>.

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Banks, J. A., & Banks, C. A. M. (Eds.). (2019). *Multicultural education: Issues and perspectives*. John Wiley & Sons.

Blakemore, J. E. O., & Centers, R. (2005). Gender Development in Early Childhood: A Review of Theoretical Perspectives and Research. *Journal of Early Childhood Research*, 3(2), 117-137.

ChildFundAlliance (2021). "Child FundAlliance: Child-Friendly Spaces toolkit". Retrieved from https://childfundalliance.org/wp-content/uploads/2022/03/CFS-Toolkit_Combined_final_-29-November-2021-1.pdf

Council of Europe (2009 second edition). *Compasito: Manual on human rights education for children*. Retrieved from <http://www.eycb.coe.int/compasito/pdf/Compasito%20EN.pdf>

CRS (2018). MEAL 4Kids: Child Friendly Spaces Checklist. Retrieved from https://www.crs.org/sites/default/files/toolsresearch/meal4kids_cfs_checklist_low_res.pdf

Cuevas-Parra, P., Stephano, M., & Chu, Y. (2016). Unpacking gender equality approach to children and young people's participation. *World Vision*.

Cunningham, Mick. "The Influence of Parental Attitudes and Behaviors on Children's Attitudes toward Gender and Household Labor in Early Adulthood." *Journal of Marriage and Family*, vol. 63, no. 1, 2001, pp. 111–22. JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/3599962>.

Elliott, N., Stephen., & Kratochwill, R., Thomas., & Littlefield-Cook., Joan., & Travers F., John. (2008). *Educational Psychology: Effective Teaching, Effective Learning*. Athens: Gutenberg.

Fyles, N. (2022). Book Review: UNESCO's GEMR Gender Report 2019: Building Bridges for Gender Equality, and INEE's Mind the Gap: The State of Girls Education in Crisis and Conflict.

Hatfield, E. C., Luckhurst, C., & Rapson, R. L. (2011). Sexual motives: the impact of gender, personality, and social context on sexual motives and sexual behavior-especially risky sexual behavior. *Interpersonal: An International Journal on Personal Relationships*, 5(2), 95-133.

Hogg, A. M., & Vaughan, G. M. (2005). *Social Psychology*. Athens: Gutenberg.

IRC_SHLS_SEL_Games_Bank_08.2016_WEB.pdf | Powered by Box. (n.d.). Box.

ISCED, U. (2011). *International standard classification of education*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO).

Koch, J. (2003). Gender issues in the classroom. *Handbook of psychology*, 259-281.

Krieger, N. (2003). Genders, sexes, and health: what are the connections—and why does it matter? *International journal of epidemiology*, 32(4), 652-657.

Lamprey, A., Gaidzanwa, R. B., Mulugeta, E., Samra, S., Shumba, O., Assie-Lumumba, N., & Kurki, T. (2015). A guide for gender equality in teacher education policy and practices.

Lorber, J. (2001). *Gender inequality*. Los Angeles, CA: Roxbury.

Newman Tim (2023), "Sex and gender: What is the difference?", <https://www.medicalnewstoday.com/articles/232363>

Plan International, Getting it Right, Gender transformative Programming and Influencing. Retrieved from https://www.wikifplan.org/WIKIPLAN/2%201%20230%20-%20GLO-GT_Summary_Guidance_Note-Final-IO-ENG-jul18.pdf

Razavi, S. (2003). Women's changing roles in the context of economic reform and globalization'. *Background paper for EFA Global Monitoring Report, 4*.

Rolleri, L. A. (2013). Understanding gender and gender equality. *Research Facts and Findings, 1-7*.

Save the Children (2008). *Child Friendly Spaces*, Retrieved from <https://www.savethechildren.org/content/dam/global/reports/education-and-child-protection/cfs-handbook-08.pdf>

Save the Children (2009). *Child Friendly Spaces Facilitator Training Manual*. Retrieved from <https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/3289.pdf/>

Save the Children (2013). *Playing for Gender Equality Handbook*. Retrieved from <https://www.abaadmena.org/wpcontent/uploads/documents/ebook.1476701352.pdf?x97430>

Subrahmanian, R. (2005). Gender equality in education: Definitions and measurements. *International Journal of Educational Development*, 25(4), 395-407.

UNESCO (2020). *Gender report. A NEW GENERATION: 25 YEARS OF EFFORTS FOR GENDER EQUALITY IN EDUCATION* Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374514>

UNFPA, (2005). Frequently asked questions about gender equality. Retrieved from <https://www.unfpa.org/resources/frequently-asked-questions-about-gender-equality>

UNFPA. (2023). *Gender Transformative Approaches to Achieve Gender Equality and Sexual and Reproductive Health and Rights: Technical Note*. Retrieved from https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/UNFPA_GTA-2023.pdf

Unicef (2022), *TACKLING GENDER INEQUALITY FROM THE EARLY YEARS, Strategies for building a gender-transformative pre-primary education system*, <https://shorturl.at/psCL5>

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2003). *Gender and education for all: The leap to equality* (p. 416). Unesco.

United Way NCA, (2013). *GENDER ROLES AND NORMS: WHAT ARE THEY & HOW DO THEY AFFECT CHILDREN?* [Gender Roles & Gender Norms: Definition & Examples | United Way NCA.](#)

WHO (World Health Organization), on behalf of the United Nations Inter-Agency Working Group on Violence Against Women Estimation and Data, 2021. *Violence Against Women Prevalence Estimates, 2018*. Retrieved from <https://www.who.int/publications/i/item/9789240022256>

Williamson, S., & Baird, M. (2014). Gender equality bargaining: Developing theory and practice. *Journal of Industrial Relations*, 56(2), 155–169. <https://doi.org/10.1177/0022185613517468>

